

PRITARTA
Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 28 d.
įsakymu Nr. 30-2109

PATVIRTINTA
Lopšelio-darželio „Vėjelis“
direktoriaus 2017 m. spalio 11 d.
įsakymu Nr. V-100

VILNIAUS LOPŠELIS - DARŽELIS „VĖJELIS“

Ikimokyklinio ugdymo programa

Vilnius, 2017

TURINYS

1. Bendrosios nuostatos	3
2. Ikimokyklinio ugdymo programos principai.....	7
3. Programos tikslas ir uždaviniai.....	7
4. Ugdymo turinys, metodai ir priemonės.....	8
5. Ugdymo gairės.....	12
6. Ugdymo pasiekimų vertinimas.....	77
7. Naudota literatūra ir informaciniai šaltiniai.....	80

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Vilniaus lopšelis-darželis „Vėjelis“ - Vilniaus savivaldybės biudžetinė, nesiekianti pelno ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Įstaigos grupė-ikimokyklinio ugdymo įstaiga, tipas-lopšelis-darželis.

Lopšelio-darželio steigėjas – Vilniaus savivaldybės taryba, kodas 8864892, adresas – Konstitucijos pr. 3, LT-09601 Vilnius.

Lopšelio-darželio adresas - Gabijos g. 21, LT-06109 Vilnius, tel. 8 (5) 247 16 48, el.p. rastine@vejelis.vilnius.lm.lt

Ugdymo kalba – lietuvių, lenkų, rusų.

Ugdymo forma – dieninė.

Vaikai ir jų poreikiai. Lopšelių-darželį „Vėjelis“ lanko vaikai nuo 1,5 iki 7 metų, jame vykdomas ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio vaikų amžiaus ugdymas. Darželyje veikia dvylika grupių, kurias lanko vaikai iš lietuvių, lenkų ir rusų šeimų.

Ikimokyklinio amžiaus vaikas – bręstanti asmenybė, turinti savo individualius poreikius. Vaikai nori būti mylimi, gerbiami, suprasti, savarankiški, nori bendrauti ir bendradarbiauti su kitais, trokšta aktyvios veiklos, kad pažintų aplinką ir kurtų save. Todėl lopšelyje-darželyje siekiama tenkinti pagrindinius vaiko poreikius: judėjimo, psichinio ir fizinio saugumo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos, kitakalbių vaikų socializacijos gabių vaikų atsiskleidimo ir jų gebėjimų tobulėjimo. Puoselėjamas vaiko individualumas, iniciatyvumas, kūrybiškumas.

Įstaigos aplinkoje vaikas tenkina savo poreikius, kaupia socialinę patirtį, sprendžia išylančias problemas, formuoja savo kompetencijas. Joje atskleidžiami vaiko santykiai su įvairiais pasaulio reiškiniais. Taip formuojama jo intelektualinių ir praktinių įgūdžių sistema. Vykstant visuminiam vaiko ugdymo(si) procesui apimama visą vaiko esybę, jo poreikiai, požiūriai ir norai. Ugdomi ne tik pažintiniai, emociniai ar elgesio bruožai, bet ir slapčiausi vaiko troškimai. Pedagogas yra pagalbininkas, o kiekvienas vaikas pats kuria savo gyvenimą per apmąstytus pasirinkimus ir veiksmus. Vaiko tapatybė išlieka natūrali ir tikra.

Tėvų (globėjų, rūpintojų) ir bendruomenės poreikiai. Vienas iš svarbiausių sėkmingos ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklos garantų – tai glaudus įstaigos darbuotojų ir ugdytinių tėvų (globėjų) bendradarbiavimas. Tėvai yra atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą ir kokybišką ugdymą, dalyvauja vaiko ugdymo ikimokyklinėse grupėse procese kaip partneriai. Su tėvais įstaigoje tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį.

Remiantis įstaigos bendradarbiavimo su šeima patirtimi, pastebima, jog dauguma tėvų pageidauja, kad lopšelyje-darželyje būtų tenkinami vaikų pažinimo, socialiniai, etniniai, saviraiškos, saugumo

poreikiai. Pirmenybę jie teikia vaiko fiziniam ir psichiniam saugumui, globai bei tinkamam pasirengimui mokyklai.

Tėvai nori, kad vaikams lopšelyje-darželyje būtų sudarytos sąlygos puoselėti tautinę tapatybę. Lietuvos lenkai ir rusai – vienos didžiausių tautinių mažumų, tačiau jų kultūra yra neatskiriama Lietuvos kultūros dalis. Tai įtakoja šių bendruomenių poreikius: jos nori savo vaikus mokyti gimtosiomis lenkų ir rusų kalbomis, tuo pat metu siekia išmokti ir valstybinę lietuvių kalbą, susipažinti su Lietuvos praeitimi, etnokultūra, šiandieninėmis kultūrinėmis ir dvasinėmis vertybėmis. Todėl atsižvelgiant į tėvų pageidavimus visiems ugdytiniams sudarytos sąlygos puoselėti savo tautinį, etninį ir kalbinį identitetą. Palaikoma nuostata, kad kitataučiai vaikai turi teisę į savitą kultūrinį gyvenimą.

Kitataučiams vaikams priešmokyklinėse grupėse skiriamos 4 valandos savaitėje ugdymui lietuvių kalba, kitataučių ikimokyklinių grupių vaikams tėvelių prašymu organizuojamas papildomo ugdymo lietuvių kalbos valandėlės.

Su vaikų šeimomis siekiama bendravimo ir partnerystės bei abipusio supratimo. Nuolat ieškoma naujų bendradarbiavimo formų. Įstaigoje pripažįstami ir gerbiami šeimų kultūriniai ir socialiniai skirtumai.

Įstaigos savitumas. Lopšelis-darželis “Vėjelis” - daugiakultūrinė įstaiga, kurioje puoselėjama lietuvių, lenkų, ir rusų tautų kultūra, tradicijos. Įstaigoje susiformavo 6 lietuvių, 3 lenkų ir 3 rusų kalba kalbančių vaikų grupės. Todėl įstaigoje sudarytos sąlygos kitakalbių vaikų lietuvių kalbos ugdymui ir įvairiapusiškos veiklos organizavimui, sudarant lygiavertes galimybes visiems vaikams saugoti tautinį identitetą ir tapti sąmoningais Lietuvos visuomenės piliečiais.

Kitakalbių vaikų lietuvių kalbos ugdymui naudojama įstaigos “Kitakalbių vaikų lietuvių kalbos ugdymo(si) programa”, kurios tikslas – naudojant kalbinio bendravimo natūralias situacijas, sudaryti sąlygas vaikų lietuvių kalbos plėtojimui. Vadovaujamosi nuostata, kad lietuvių kalbos gebėjimų ugdymas - tai atviro pasauliui, įvairioms kultūroms, gebančio kalbėti keliomis kalbomis asmens ugdymas. Šio proceso metu vyksta atminties bei analitinio mąstymo lavinimas, patirties įgijimas, socialinių gebėjimų plėtotė, pasirengimas mokyklai.

Specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikai integruojami į įprastos raidos vaikų grupes. Kalbos ir komunikacijos sunkumų turintiems vaikams teikiama logopedo pagalba. Čia dirbanti psichologė rūpinasi ugdytinių psichine sveikata ir reikalingų psichologinių ugdymo sąlygų sudarymu. Konsultuoja tėvus (globėjus), pedagogus, teikia jiems rekomendacijas dėl vaikų ugdymo, iškilusių problemų sprendimo būdų. Įstaigoje yra salė, logopedo, psichologo ir papildomo ugdymo kabinetai.

Nuo 2011-2012 m .m. vykdoma tarptautinė programa „Zipio draugai“. Tarptautinės programos „Zipio draugai“ tikslas – padėti 5–7 metų vaikams įgyti socialinių bei emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų, siekiant geresnės vaikų emocinės savijautos.

Programa „Zipio draugai“ moko vaikus, kaip įveikti kasdienius emocinius sunkumus: atstūmimą, vienatvę, patyčias ar priekabiavimą, sunkius pokyčius.

Padedą suvokti ir skatina kalbėti apie savo jausmus, ieškoti būdų su tais jausmais susitvarkyti. Moko vaikus empatijos, susirasti draugų, kreiptis paramos ir ją priimti bei padėti aplinkiniams. Padedą ne tik nesileisti būti patyčių aukomis, bet ir patiems netapti priekabiuotojais.

Programa „Zipio draugai“ yra išskirtinė programa nes ji yra universali – tinka skirtingų poreikių, skirtingų tautų ir religijų vaikams. Ji tinka visiems mažiems vaikams. Kai tuo tarpu daugelis prevencinių programų skirtos paaugliams arba vaikams turintiems specifinių poreikių ar problemų. Kitas ją išskiriantis bruožas yra tas, kad programa moko vaikus pačius ieškoti ir rasti įvairių sunkumų įveikimo būdų, o ne išmokina konkrečių elgsenos būdų iškilus konkrečiai problemai ar sunkumui.

Įstaigos pedagogai bendradarbiauja ir kartu vykdo įvairius edukacinius projektus su Vilniaus ikimokyklinių ugdymo įstaigų metodinio būrelio „Sutartinis“ lopšeliais-darželiais ir darželiais mokyklomis, taip pat pradinę „Medeinos“ mokykla, Jono Pauliaus II pagrindinė mokykla, A.Puškinio vidurinė mokykla, Vilniaus mokytojų namais. Siekiant tenkinti lenkų ir rusų bendruomenių poreikius, lopšelis-darželis palaiko ryšius su Lenkijos ambasada Vilniuje, glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos lenkų mokytojų organizacija „Marcierz Szkolna“, S. Moniuškos lenkų draugija, rusų asociacija „Slavų vainikas“.

Lopšelyje-darželyje gausi papildomo ugdymo pasiūla, atliepanti vaikų poreikius bei tėvų pageidavimus: lietuvių kalbos būrelis „Gintarėlis“, menų studija „Drugelis“, anglų kalbos mokyklėlė „Start English“, „Niat-nam“ (sporto), krepšinio ir keramikos būreliai, pop šokių studija.

Ugdytiniams sudarytos sąlygos naudotis interaktyviomis animacinėmis multimedijos priemonėmis, dalyvauti įstaigoje organizuojamose edukacinėse valandėlėse, vykti į pažintines išvykas į Saugaus eismo mokyklą, Energetikos muziejų, Lietuvos banko pinigų muziejų, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro, Gamtinio ir ekologinio ugdymo skyrių (Lietuvos jaunųjų gamtininkų centrą), VU botanikos sodą, Lietuvos nacionaliniame muziejuje vykdomas edukacines valandėles ir kt.

Čia suteikiama galimybė vaikui socializuotis, prisiimti atsakomybę už savo veiksmus, plėtoti vaikystės kultūrą, formuoti patirtį.

Įstaigos pedagogai

Įstaigos pedagogės – patyrusios savo srities kvalifikuotos specialistės, aktyviai ieškančios naujovių, pripažįstančios vaiko kultūrą kaip vertybę, siekiančios nuolatinio tobulėjimo ir ugdymo kokybės. Siekdamos visuminio vaiko ugdymo pedagogės vadovaujasi šiomis vertybėmis:

- Meilė ir pagarba vaikams ir jų šeimoms;

- Tikėjimu vaiku ir jo šeima;
- Vaiko ir jo šeimos kultūros supratimu ir vertinimu;
- Vaikų grupės ir individualiai kiekvieno vaiko raidos ypatumų žinojimu;
- Etninių kultūrų, tadicijų, vertybių puoselėjimu;
- Gebėjimu reflektuoti savo veiklą;
- Atvirumu;
- Nuolatinu atsinaujinimu.

Pedagogės nuolat bendradarbiaudamos tarpusavyje ir su šeima, siekia konstruktyvaus abipusio dialogo, švietimo paslaugų kokybės bei tėvų ir pedagogų interesų, poreikių ir lūkesčių dermės.

Teoriniai ugdymo(si) programos pagrindai. Programoje siejamos kelios ugdymo filosofijos kryptys. Orientuojantis į humanistinę filosofijos kryptį (A.Maslow, R..Rogers), sudaromos sąlygos vaiko saviraiškos ir savirealizacijos poreikių tenkinimui. Vadovaujantis egzistencialistine ir fenomenologine filosofine kryptimi, ugdomi vaikų bendradarbiavimo įgūdžiai, suteikiama mėgiamos veiklos pasirinkimo laisvė pagal kiekvieno vaiko pomėgius ir poreikius.

Atsižvelgiant į rekonstruktyvistinę ugdymo filosofijos kryptį, sudarytos sąlygos ugdytis už įstaigos ribų, natūralioje aplinkoje (gamtoje, parodose, išvykose, šventėse, festivaliuose), tenkinant vaikų smalsumą, žingeidumą, vykdant projektus ir sprendžiant problemas. Atsižvelgiant į progresyvistinę ugdymo filosofijos kryptį, ugdymo turinyje akcentuojamos ne žinios, o vaiko gebėjimas kaupti informaciją, pačiam veikti ir atrasti.

Ikimokyklinio ugdymo teisinė bazė. Lopšelis-darželis „Vėjelis savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos Švietimo ir Mokslo ministerijos norminiais aktais, Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos sprendimais bei kitais dokumentais.

Ikimokyklinio ugdymo programa skirta ikimokyklinio ugdymo pedagogams, tenkinantiems lietuvių, lenkų ir rusų tautinės mažumos vaikų, jų tėvų ir bendruomenės poreikius bei tėvams, besidomintiems mažų vaikų ugdymu(si). Programa atnaujinama ir tobulinama pagal poreikį, atsižvelgiant į vaikų poreikių analizės pokyčius, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS PRINCIPAI

1. **Demokratiškumas** – lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė, šeimos ir įstaigos sąveika grindžiama abipusiu iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu.
2. **Tautiškumas** – grindžiamas lietuvių, lenkų, ir rusų tautų kultūrų, tradicijų, papročių, meno puoselėjimu ir integracija į mažo vaiko kasdienį gyvenimą.
3. **Ugdymo individualizavimas** - ugdymo procesas grindžiamas individualių vaiko fizinių, psichinių galių, socialinių ypatybių pažinimu ir organizuojamas atsižvelgiant į vaikų grupės ar į konkretaus vaiko ugdymosi poreikius bei galimybes.
4. **Visuminis, integralus ugdymas** - programos turinys sudarytas ir įgyvendinamas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą, paisoma vaikų kultūros dėsningumų, siekiama vertybinių nuostatų, kūrybinių galių, jausmų, mąstymo, veiksmų plėtotės.
5. **Tęstinumas** - ugdymo turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu siekiant, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje prie ugdymosi pagal ikimokyklinio, o vėliau ir priešmokyklinio ugdymo programas.

3. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai: Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, pasiekti, kad vaikas:

- Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- Ugdytų(si) tautinio tapatumo jausmus bei savimone, atveriančią galimybes giliau ir išsamiau pažinti lietuvių, lenkų, ir rusų tautų papročius, švenčių tradicijas, meną, gebėjimą gyventi daugiakultūrinėje aplinkoje.
- Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.

- Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

4. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Programos ugdymo turinys siejamas su programos tikslais ir uždaviniais, apibrėžiančiais pagrindinius įstaigos siekius ir principais, reglamentuojančiais ugdymo proceso organizavimo pobūdį, ugdymo aplinkos kūrimą, pedagoginės sąveikos būdus ir kt.

Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į 1,5 – 5(6) m. vaikų amžiaus tarpsnių ypatumus, šeimoje įgytą patyrimą, gebėjimus, galimybes, interesus, polinkius, poreikius, į šio amžiaus vaikų fizines, emocines, intelektines išgales.

Ikimokyklinio amžiaus grupių (1,5-5(6) m.) ugdymo turinys modeliuojamas pagal kompetencijas (apjungiančias 18 pasiekimo sričių):

1. Sveikatos stiprinimo ir saugojimo kompetencija;
2. Socialinė kompetencija;
3. Komunikavimo kompetencija;
4. Pažinimo kompetencija;
5. Meninė kompetencija.

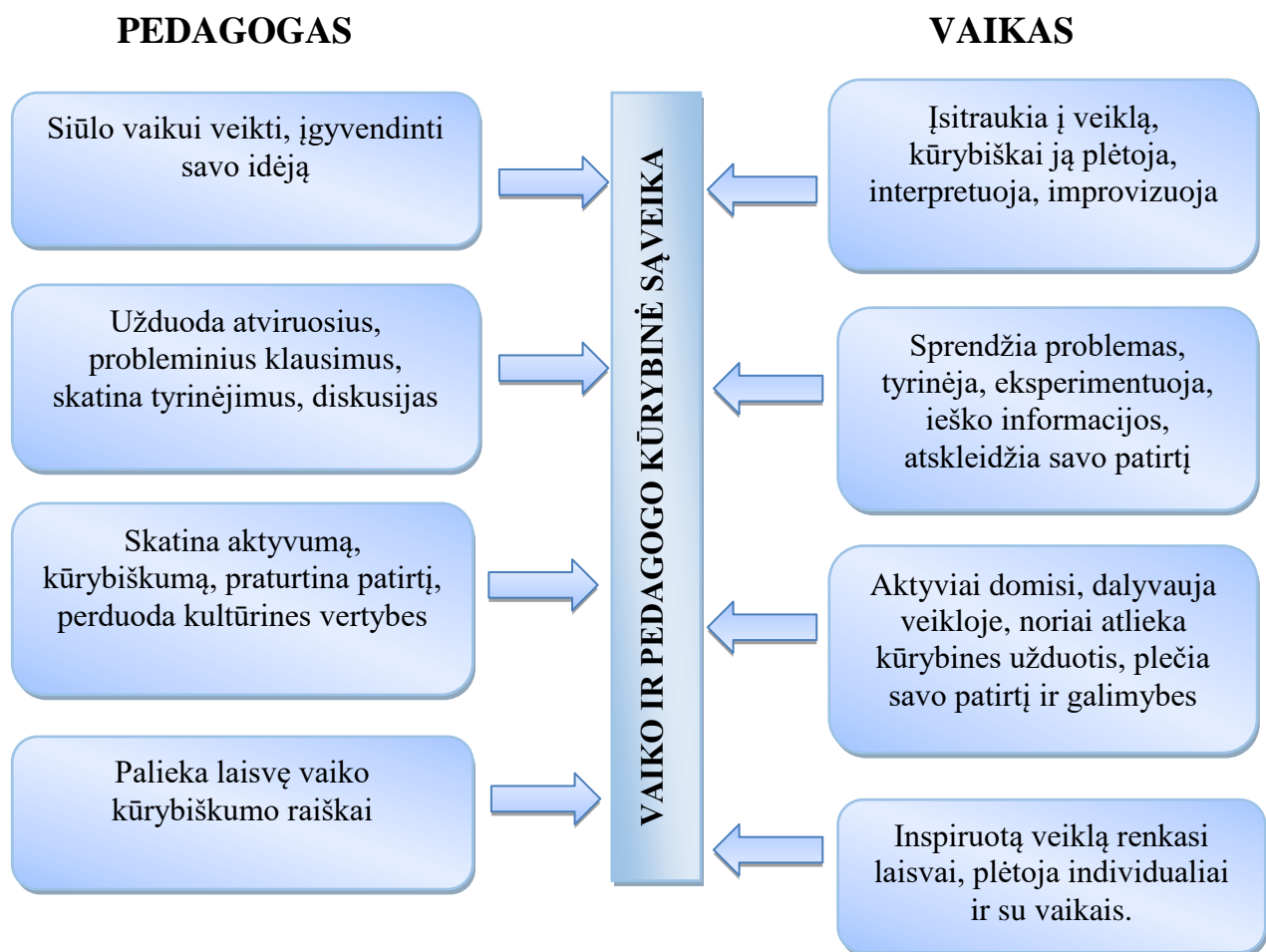
Ugdant vaikų kompetencijas, atsižvelgiama į vaiko turimą patirtį, gebėjimus ir vertybines nuostatas.

Ugdymo turiniu siekiama:

- Visapusiškumo ir integralumo;
- Vaiko asmenybės brandinimo;
- Vaiko sąveikos su gamtine ir sociokultūrine aplinka;
- Ugdymosi pažangos.

Ugdymo turinyje atsižvelgiama į realias tam tikro amžiaus vaikų galimybes bei ypatumus, plečiamas jų patyrimas. Vaiko veiksenos skatina ne tik pažinti, sužinoti, atrasti, bet ir išreikšti save, kurti, išgyventi, ieškoti problemų sprendimo būdų.

Ugdymas(is) įstaigoje grindžiamas nuostata, kad vaiko ugdymas yra jo prigimtinių poreikių tenkinimas ir kompetencijų plėtotė per kūrybišką vaiko ir pedagogo sąveiką (1 pav.).

1 pav. Vaiko ir pedagogo kūrybinė sąveika

Vaikų ugdymo(si) metodai atspindi veiklos būdus, stimuliuojančius ir nukreipiančius pačių vaikų aktyvią veiklą, apjungiančius pedagogų ir vaikų pastangas siekiant bendro tikslo. Ugdymo metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, dėmesys paskirstomas visų ugdymo sričių (ankstyvajame amžiuje) ir kompetencijų (socialinės, komunikavimo, pažinimo, sveikatos saugojimo, meninės) ugdymui, kompleksiskai ugdant bendruosius bei specialiuosius gebėjimus (meninius, intelektinius, sportinius ir kt.).

Pasirinkti ugdymo metodai atitinka vaikų amžių ir galimybes, individualius poreikius ir neprieštarauja šiuolaikinės pedagogikos principams. Jie atnaujinami, papildomi, atsižvelgiant į vaikų pageidavimus, pedagogų sumanymus, tėvų rekomendacijas, metodų taikymo veiksmingumo vertinimo rezultatus, informacinę medžiagą, pedagoginę bei metodinę literatūrą.

Žaidybinis metodas - skatinantis vaikų teigiamas emocijas, padedantis formotis socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą;

Vaizdinis metodas - nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

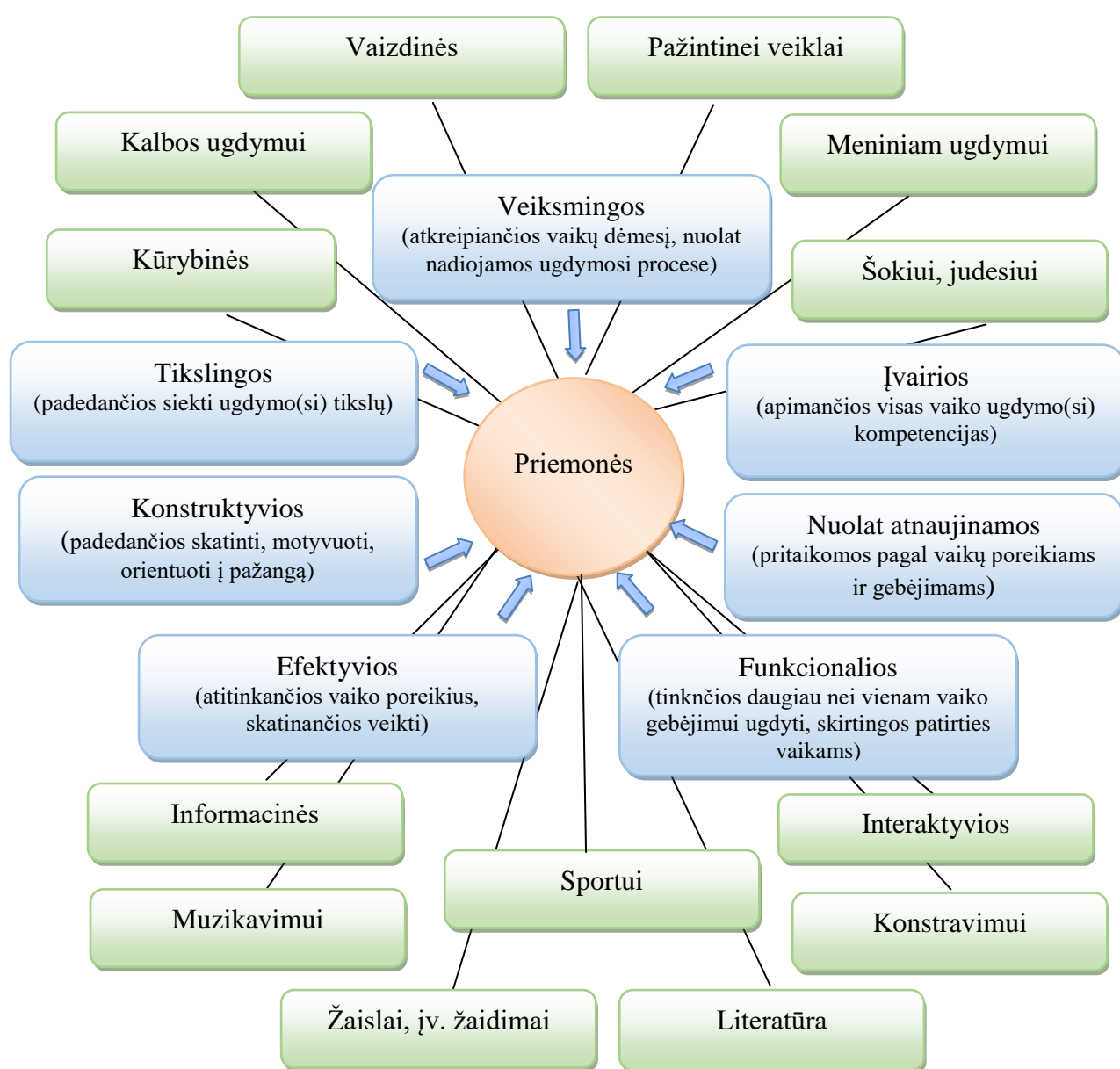
Praktinis metodas, kurio pagalba vaikams padedama per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Žodinis metodas (pasakojimas, pokalbis, diskusija, aptarimas) suteikiantys galimybę perduoti informaciją;

Kūrybinis metodas, sudarantis sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

Projektų metodo taikymas padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą.

Lopšelyje-darželyje „Vėjelis“ yra šios **ugdymo(si) priemonės** (2 pav.):

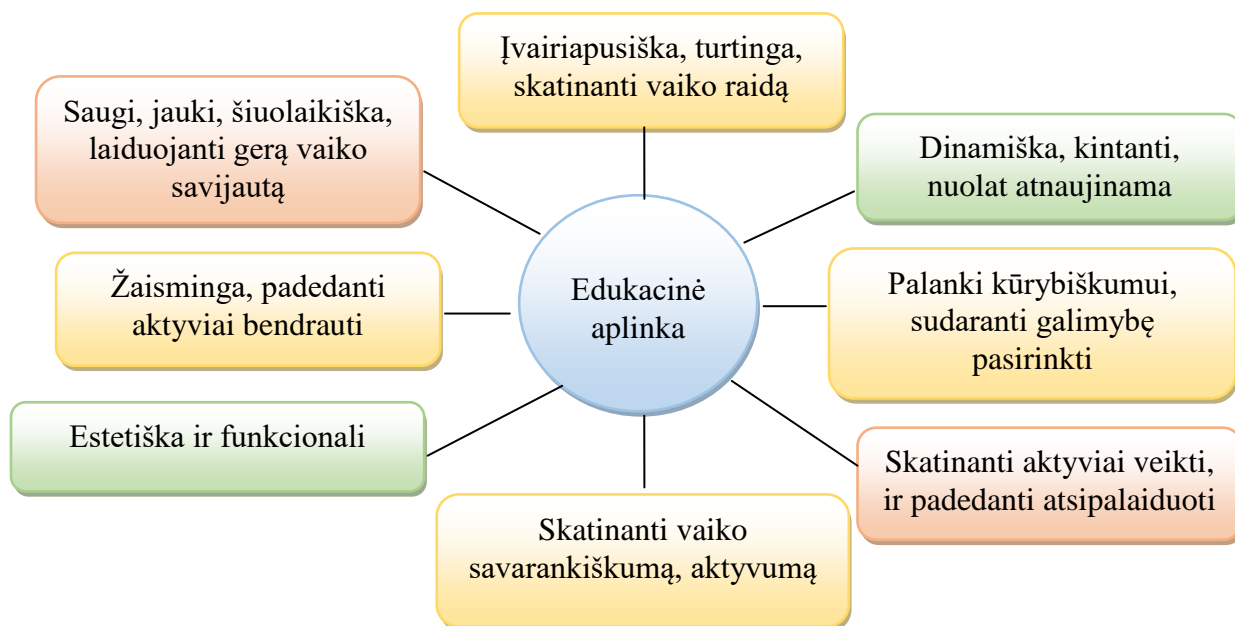

2 pav. Ugdymo(si) priemonės

Visos priemonės, žaislai, knygos ir kita išdėstyti taip, kad vaikams būtų prieinami, skatintų žingeidumą, norą žaisti, veikti, ieškoti, tirti, atrasti, pažinti.

Ugdymo priemonės parenkamos taip, kad atitiktų vaikų amžių, individualius gebėjimus, skatintų kaupti patirtį kiekvienoje ugdymo(si) srityje.

Aplinka - viena iš svarbiausių ugdytojų. Lopšelyje-darželyje „Vėjelis“ ugdymo (si) aplinka yra (3 pav.):

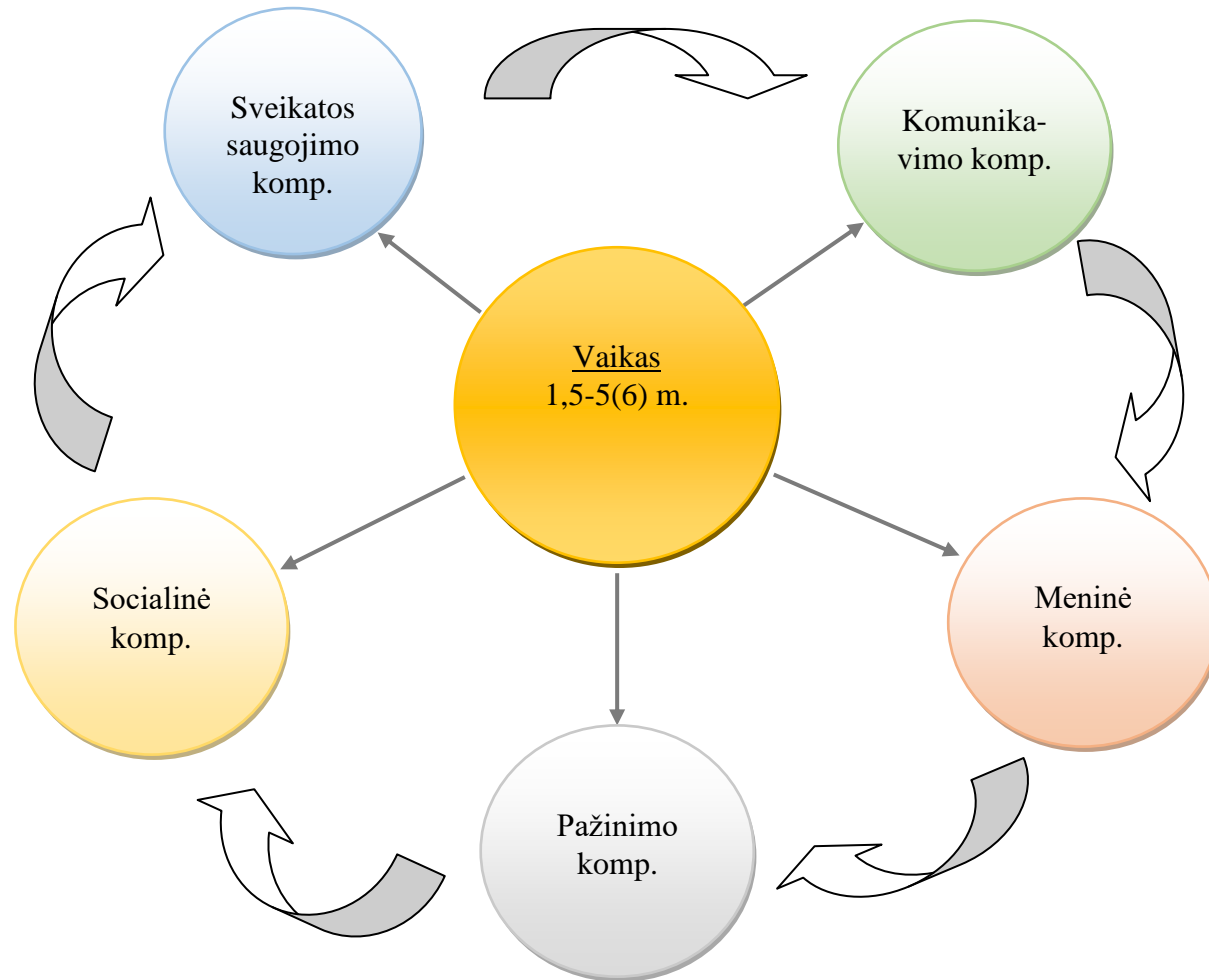

3 pav. Ugdymo(si) aplinka

Pedagogas modeliuodamas, keisdamas, turtindamas ugdomąją aplinką orientuojasi į vaiko amžių, jo poreikius, galimybes, ugdymo(si) tikslus bei uždavinius.

UGDYMO TURINYS 1,5-5(6) METŲ VAIKAMS

Ugdymo turinio schema (4 pav.) parodo, kad jo centre yra vaikas. Penkios kompetencijos susiję tarpusavyje integraliais ryšiais.

4 pav. Ugdymo turinys 1,5-5(6) metų vaikams

1. Sveikatos stiprinimo ir saugojimo kompetencija				
Žingsniai	Pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiklos kryptys, nuostatos	Ugdymo(si) aplinka, priemonės
1.1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai				
1 žingsnis	• Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidimo pagalba susipažįsta su higienos reikmenimis: muilu, rankšluosčiu, nosine ir šukomis • Atlieka veiksmus su higienos priemonėmis, vėliau juos naudoja žaisdami. • Klausosi pasakojimų, skaitomų kūrinių apie švarą, dienos ritmą, saugų elgesį namuose, gamtoje. • Žaidimų metu įtvirtinami savarankiškumo įgūdžiai: maitina lėles, jas rengia, guldo, veda pasivaikščioti, bando tvarkingai sudėti drabužėlius. 	<p>Sudaro vaikui sąlygas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasdieniniame gyvenime užtvirtinti savitarnos įgūdžius. • Žaisti didaktinius žaidimus, naudoti priemones praktinių įgūdžių įtvirtinimui. • Naudotis knygelėmis, plakatais, didaktinių žaidimų kortelėmis su juo pavaizduotais paveikslėliais sveiko maisto, saugaus elgesio temomis. • Mėgdžioti suaugusiojo veiksmus. • Žaisti žaidimus „Užsek sągą lėlytei“, „Aprenkime meškiuką pasivaikščiokimui“, „Suverk sagas“, „Apaukime batelius draugui“. • Atlikti veiksmus su natūraliais, tik vaiko ūgiui pritaikytais daiktais. • Tyrinėjimams, eksperimentavimams su natūraliais daiktais. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo sporto salė, lauko aikštelė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šukos, rankšluosčiai, nosinaitės, kempinė, muilas. • Batraiščiai, sagos, įvairių spalvų ir ilgių kaspinėliai, supamosios priemonės, sezoniniai lėlių drabužėliai. • Įvairūs indeliai. • Knygelės, popierius, kreidelės, pieštukai, flomasteriai.
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. • Kartais parodo mimiką, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. • Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dengia stalą, imituoja maitinimosi judesius, elgesį prie stalo, bendrauja su šalia esančiais. Stalo žaidimų, knygelėlių, plakatų, kortelių pagalba susipažįsta su vaisiais, daržovėmis, sveiku maistu, turimas žinias įtvirtina žaisdami. • Klausydamiesi pasakojimų, skaitomų istorijų sužino apie daiktus, kurie yra pavojingi vaikų sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai vaikai su jais žaidžia. Žaidimų metu formuoja saugaus elgesio įgūdžius. Piešdami išreikia savo emocijas ir pojūčius. Bando papasakoti, ką pavaizdavo savo darbelyje. 		

<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai valgo ir geria. Pradedą naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. • Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. 		<p>Padedą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pratintis tvarkingai valgyti ir gerai sukramtyti maistą. • Atsiraityti rankoves, plautis rankas ir veidą, netaškant vandens, tinkamai naudotis muilu, veidą nusišluostyti ir pakabinti rankšluostį į vietą. • Valgant šaukštą laikyti dešinėje rankoje, nuo stalo kilti tik baigus valgyti. • Judesius derinti su kitų vaikų judesiais. • Apsirengti drabužėlius. 	
<p>4 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo gana tvarkingai. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. • Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sveikatos valandėlių metu sužino kaip atrodo ir jaučiasi sergantis žmogus, ieško negalavimo priežasčių ir jų pašalinimo būdų ir priemonių, sužino apie sveiką gyvenimo būdą, higieninius reikalavimus. • Stebėdami sergančius ir sveikus žmones nuotraukose, paveikslėliuose, girdėdami įvairias istorijas apie ligonius, ieško ligos požymių, iš veido ar kūno išraiškos nustato, kas yra sergantis. • Žinias įtvirtina individualių užsiėmimų metu, per žaidimus, pokalbių metu. • Naudojami asmeniniais higienos reikmenimis (šukomis, burnos skalavimo stiklinaitėmis, vienkartinėmis nosinaitėmis ir kt.). • Sveikatos valandėlių metu susipažįsta 	<ul style="list-style-type: none"> • Įvairių veiklų metu skatina vaikų savarankiškumą. • Skatina laikytis sveikos gyvensenos taisyklių. • Pagal galimybes atnaujina maisto gaminimo kampelio grupėje priemones. • Parenka saugią vietą ugdytiniams gaminti patiems patiekalus (įv. daržovių, vaisių salotas, „Sveikuolių“ sausainius ir kt.), užtikrina jos tvarką ir švarą. • Bendradarbiaujant su visuomenės sveikatos priežiūros specialistu, Vilniaus visuomenės sveikatingumo savaitėles. • Kartu su tėvais organizuoja 	<p>Vaiko lankoma grupė, gretima grupė, įstaigos virtuvė, aplinka šalia įstaigos.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Servetėlės, rankšluosčiai, dantų šepetėlis, pasta, higienos reikmenys (muilas). • Įvairi buitinė technika, maistui pjaustyti skirtos lentelės, įrankiai, indai įvairiems negendantiesiems produktams (kruopoms, cukrui), įvairūs rakandai, servetėlės, stalo
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. • Savarankiškai apsirengia ir 			

	<p>nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. • Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. 	<p>su maisto reikšme žmogaus sveikatai, sveikos mitybos reikalavimais, žino, kad vaisiai ir daržovės – vitaminų šaltinis, aiškinasi mitybos piramidės sudėtį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gamina, valgo ir kitus vaišina šviežių daržovių, vaisių patiekalais bei kt. • Prieš valgio gaminimą nusiplauna rankas, užsiriša skarelę ar užsideda kepuraitę, po darbo sutvarko darbo vietą. • Praktinės veiklos metu susipažįsta su stalo dengimo reikalavimais. Kasdienio maitinimosi metu, naudodamiesi stalo įrankiais, įgyja praktinių gebėjimų teisingai naudotis stalo įrankiais. • Ugdomosios veiklos metu aptaria įvairias pavojingas situacijas, aiškinasi jų atsiradimo priežastis, ieško sprendimų, kaip jų išvengti. • Dalyvauja saugaus eismo, sveikatos saugojimo programose, projektinėje veikloje. 	išvykas.	reikmenys. • Receptų, stalo serviravimo knygos, vaikų paruoštos receptų knygelės.
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. • Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. • Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai. 			

1.2. Fizinis aktyvumas

<p>1 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuoja laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyrą. • Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje, paglosto žaislą jo nečiupdamas, kiša jį į burną, purto, mojuoja, stukse-na, gniaužo, perima daiktus iš vienos rankos į kitą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pagal savo galimybes vaikas eina įvairiais sportiniais žingsneliais, bėga, šliaužia, ropoja, mēto kamuolį. • Juda greta kito, poroje, ratu, rikiuotėje, laisvai ar sutartinai su kitais vaikas. • Ilgesnį laiką išbuvęs nejudrus pats bėgioja, laipioja, vartosi ar kitaip aktyviai juda. • Atlieka rytinę mankštą, eina pasivaikščioti. • Parodo ir įvardija pagrindines savo kūno dalis. • Dalyvauja sportinėse pramogose, šventėse, kūno kultūros užsiėmimuose, pasivaikščiojimuose ir kt. judrioje veikloje. 	<p>Sudaro vaikui sąlygas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saugiam judėjimui visoje grupės erdvėje. • Viso kūno ir rankų bei riešo, atskirų pirštų raumenų lavinimui žaidžiant. • Sensorinių, motorinių įgūdžių tobulinimui, manipuliacijos įgūdžių lavinimui. • Vertikalaus judėjimo bei pusiausvyros išlaikymui judant. • Naujų judėjimo būdų įvaldymui. • Sudėtingų judesių eksperimentavimui, atradimams. • Supimuisi sūpuoklėmis. • Važinėjimui žaisliniais automobiliais, jų stumdymui, traukimui, važiavimui triratuku. • Pakabinamų žaislų siekimui, lietimui, baksnojimui, judinimui, sūpavimui, tampymui, gaudymui ir kt. • Įvairios formos daiktų dėliojimui į jiems skirtas tokio pat pavidalo įdubas ar vietas. • Savarankiškam judėjimui. • Žaidybinių judesių, tinkančių žaidimams, atlikimui: katučių plojimui, trepsenimui kojomis, 	<p>Grupės aplinka, gretima draugų grupė, sporto salė, meninio ugdymo-sporto salė, darželio lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sūpuoklės (pakabinamos ir pastatomos ant grindų). • Triratukai. • Įvairaus dydžio kamuoliai. • Kamuoliai šokinėjimui. • Kopetėlės. • Įvairaus dydžio dėžės. • Pakabinami žaislai ant gumų, gumos. • Pakabinamas ar pastatomas krepšys, tuneliai. • Didelės mašinos; vežimai; ratukiniai žaislai. • Neaukštos lipynės, ir čiuožimo kalneliai. • Sensoriniam ugdymui: kaištukai, dėlionės, pakabinami žaislai.
<p>2 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėscia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. • Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia judrius, orientaciją lavinančius žaidimus, juda, aktyviai veikia. Paprašius parodo, ką kiekviena kūno dalis gali daryti: (pvz.: judinti ranką, po to kitą ranką, pečius, galvą, liemenį, klubus, vieną, po to kitą koją, judinti visą kūną ir galop sustingti ir nejudėti). • Įkurtoje grupėje judėjimo erdvėje, pasirenka priemones stimuliuojančias fizinį aktyvumą (žaislinės supynės, čiuožyklė ir kt.), skatinančias pažinti savo kūno galias. 		

	<p>ploja rankomis. Rideną, meta, gauda kamuolį.</p>		<p>ėjimui rateliu, rodymui „didelis“, „mažas“, „stiprus“, lingavimui į šalis.</p>	
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. • Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mėto, gauda kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą. 			
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštino. Mina ir vairuoja triratuką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiekvieną rytą atlieka rytinę mankštą. • Kiekvieną dieną, išskyrus nepalankias oro sąlygas, eina pasivaikščioti į lauką, laiku keliasi, eina dienos poilsio, dalyvauja kūno kultūros valandėlėse, sveikatingumo savaitėse, sporto šventėse. • Žaidžia, juda, aktyviai veikia bei ilsisi, turi galimybę pasidalinti su draugais ir pedagogais ne tik 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas vaikams jaustis saugiais ir vertingais. • Pagal galimybes atnaujina sporto kampelių grupėje inventorių ir priemones. • Ugdytinius skatina laikytis higienos normų ir sveikos gyvensenos taisyklių. • Parenka saugią vietą ugdytiniams judėti lauke, kartu su vaikais užtikrina jos tvarką ir 	<p>Grupės aplinka, gretima draugų grupė, sporto salė, meninio ugdymo-sporto salė, darželio lauko aikštynai, A. Puškino vidurinės mokyklos sporto aikštelė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaspiniai, skarelės,

	<ul style="list-style-type: none"> • Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja. 	<p>džiaugsmingais, bet ir skaudžiais išgyvenimais, sulaukdamas jų paramos bei pagalbos, vaikas jaučiasi saugus, auga atviras, pasitikintis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia lauko, sportinius bei judrius žaidimus, žaidimų aikštelėje mokosi važinėti dviratuku, paspirtuku, žiemos metu – rogutėmis ir t.t., • Dalyvauja estafetėse, sportinėse pramogose, varžybose, išbando savo jėgas, vikrumą, drąsą, mokosi laimėti ir garbingai pralaimėti. 	<p>švarą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rytinių mankštų ir specialių kūno kultūros valandėlių metu per žaidimą lavina taisyklingą kvėpavimą ir pratina teisingai, pilnu krūviu atlikti pratimus. • Ugdomųjų veiklų ir žaidimų pertraukų metu taiko relaksacijos minutes, skatina atsipalaiduoti. • Pasivaikščiavimo metu pedagogas panaudoja judriuosius ir netradicinius žaidimus, kad kūno kultūros veikla taptų kuo įvairesnė ir džiaugsmingesnė. • Fiziškai pasyviems ir silpnesniems vaikams taiko aktyvinančią ir stimuliuojančią ugdymą; • Bendradarbiaugant su slaugytoja organizuoja sveikatingumo savaitees, olimpiadas ir sportinių žaidimų savaites lauke; • Kartu su tėvais organizuoja iškylas į mišką, parką, Trakus. 	<p>skraistės šokiui.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas. • Įvairūs treniruokliai (batutas ir kt.), šiurkštūs, gruoblėti kilimėliai. • Sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiužiniai. • Priemonės estafetėms, kliūtims. • Audeklo atraižos, elastingas popierius, rupus žvyras, nugludinti akmenėliai. • Atsipalaidavimo žaislai (minkšti žaislai), pagalvėlės, kamuoliukai spaudymui rankomis. • Širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, pagalvėlės, kilimėliai, kamuoliai, skirti šokuoti, suptis, supamieji žaislai. • Jėgos ugdymo priemonės: • Sunkūs kamuoliai.
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrengimais. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas). Meta kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis. 			

6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga įvairiu žingsniu. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu. • Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles. Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus. 			<ul style="list-style-type: none"> • Riedantys žaislai (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.).
2. Socialinė kompetencija				
Žingsniai	Pasiekimai	Vaiko veiksena	Pedagogo veiklos kryptys, nuostatos	Ugdymo(si) aplinka, priemonės
2.2. Emocijų suvokimas ir raiška				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo nerimą, atsiskyrus nuo tėvelių, džiaugiasi jam sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų. • Atspindi kitų vaikų emocijų raišką (kartu juokiasi, jei juokiasi kitas, nusimena, jei kitas verkia). 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas, bendraudamas išreiškia savo jausmus ir norus. • Kalba apie jausmus, žiūrindamas paveikslėlius, nuotraukas, piešinius, knygų iliustracijas. • Rodo grimasas žvelgdamas į veidrodį. • Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia pasakyti, ką mėgsti, kaip jautiesi, su koku žaislu nori žaisti. • Žiūri nuotraukas ir pasako, kur 	<p>Sudaro vaikui sąlygas ir padeda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažinti kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. • Kartu stebėti pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja. 	<p>Grupės aplinka.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atsipalaidavimo žaislai (minkšti žaislai), pagalvėlės, kamuoliukai spaudymui rankomis. • Didelis veidrodis, maži nedūžtantys veidrodėliai.

<p>2 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. • Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. 	<p>mergaitės, o kur berniukai. Savo jausmus išreiškia bendraudamas ir žaisdamas vaizduotės žaidimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia žaidimus, per kuriuos pasako, kaip jis jaučiasi, ką jis mėgsta, su koku žaislu nori žaisti. Vartoja „aš“, „mano“, „man“ – „Aš noriu lėlės“. • Vartoja kai kuriuos vertinimo žodžius: „Lina gera“, „Lina bloga“, vėliau – „Aš – gera“. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda vaikui valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos, paguodžia, apkabina reikiamose situacijuose. • Skatina jausmus išreikšti mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. • Pavadinti ir apibūdinti savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Knygelės su paveikslėliais, vaizduojančiais pasakų herojų emocijas. • Dėlionės. • Plakatai. • Lėlės ir kiti žaisliukai.
<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. • Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs). 	<ul style="list-style-type: none"> • Savo elgesį vaikas vertina, atsižvelgdamas į pritariančią ar nepritariančią suaugusiojo veido išraišką. • Nenoriai dalinasi savo žaislais, asmeniniais daiktais. • Atsisveikina ir pasisveikina su šeimos nariais, sako ačiū, prašau. Žaisdamas su kitais reiškia palankumą, pasitenkinimą. • Naudoja siužetinius žaislus, daiktus-pakaitalus. • Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. Noriai žaidžia su suaugusiuoju, atkartoja jo veiksmus. • Žaidžia žaidimus plėtojančius socialinę patirtį. • Bendradarbiauja žaidžiant, mokosi suprasti draugo ketinimus, spręsti ginčus. 		
<p>4 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja savo ir kitų nuotaikas: linksmas, liūdnas, aiškinasi veido 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo klausytis skaitomų kūrinių apie jausmus, 	<p>Grupės aplinka. Priemonės:</p>

	<p>draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmis, poza. Pavadina pagrindines emocijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti). • Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna). 	<p>išraiškos mimikas: „nusiminęs“, „piktas“, „verkiantis“, „džiugus“.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stebi, aiškinasi, pajaučia, išgyvena, kad visi žmonės patiria jausmų, emocijų, minčių: gali džiaugtis ir pykti, būti laimingi ir nelaimingi. • Aiškinasi, kokia mimikos komunikacinė reikšmė, ją naudoja saviraiškai: šypsena, linksmos akys, ašaros, susiraukęs, piktas veidas. Stebi jas veidrodyje. • Atlieka mimikos pratimus (prieš draugą ir prieš veidrodį): šypsosi sau, draugui; nustemba (pakelti antakius); vaizduoja pyktį (suraukti kaktą); baimę (išplėsti akis); įniršį (išsišiepti rodant dantis); pasibjaurėjimą (patempti apatinę lūpą); „beždžionėlę“ (šypsotis ištempus ausis). • Klausosi kūrinėlių apie jausmus, nuotaikas, svarstydami, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu. • Iš vaikų balsų įrašų bando nuspręsti, kokios jie nuotaikos. 	<p>nuotaikas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Padeda vaikui įvardinti savo savijautą. • Organizuoja gerumo akcijas (seneliams, gyvūnams ir kt.), skatina ugdytinių jautrumą, empatiją kitiems. • Skatina vaikų aktyvias ir pasyvias veiklas atsipalaidavimui, jausmų išraiškai. • Padeda vaikams suprasti savo savijautą, įvardinti jausmus ir jų priežastis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atsipalaidavimo žaislai (minkšti žaislai), pagalvėlės, kamuoliukai spaudymui rankomis. • Antstalis su smėliu. • Priemonės piešimui ant vandens. • Veidrodžiai. • Grožinė literatūra, pasakos skaitymui apie personažų jausmus. • Diktofonas balsų įrašymui. • Plakatai. • Grupės nuotaikų lenta. • Nuotaikų kortelės. • Skirtingos nuotaikos muzikos kūrinų įrašai. • Širmos.
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. • Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). • Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi kūrinėlių apie jausmus, nuotaikas, svarstydami, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu. • Iš vaikų balsų įrašų bando nuspręsti, kokios jie nuotaikos. 		
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. • Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja ir aiškinasi, kaip kūnas reaguoja į skausmą. • Išreiškia savo savijautą, norus žodžiais, įvardina savo emocijas būsenas bei jų priežastis įvairiose gyvenimo situacijose. • Užbaigia frazes „Man patinka, nes...“, „Aš laimingas, nes...“ ir kt. 		

	<p>stengiasi jam padėti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoja „nuotaikų lentą“: gamina veidukus, simbolines nuotaikų korteles ir vaizduoja tam tikrą išraišką, savo nuotaiką, skaičiuoja ir nusprendžia, kokia nuotaika vyrauja grupėje. Liūdniems, piktiems vaikams padeda patarimų korteles (simbolius). Kitiems reiškia supratimą, užuojautą tinkama balso intonacija. • Simboliniais paveikslėliais ženklina knygelėse, siužetiniuose paveikslėliuose pavaizduotų žmonių, gyvūnų nuotaiką. • Kuria nuotaikingų veidų paveikslą. • Žaidžia spalvų kortelėmis, spalvotomis skarelėmis, pasakydami, kokios spalvos tą dieną nuotaika. • Klausosi skirtingos nuotaikos muzikos kūrinių, jas išreiškdami spalvomis, linijomis, formomis. • Žaidžia saviraiškos žaidimus, iš judesių, mimikos spėdami, kas ką veikia, kaip jaučiasi, įsitikindami, kad kūno kalba galima daug ką išreikšti. • Kasdienės, ugdomosios veiklos, pasivaikščiojimų, išvykų bei ekskursijų metu, bendraudami rodo jautrumą kitiems. • Domisi draugo savijauta, stebi, kada kitam liūdna, skauda, gera ar linksma, nuramina, džiaugiasi kartu. 		
--	--	--	--	--

2.2. Savireguliacija ir savikontrolė

<p>1 žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas. • Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laiku valgo, eina pasivaikščioti į lauką, laiku miega, žaidžia ir t.t. • Pripranta prie ritualų ir jų laikosi. Ieško emocinio supratimo, auklėtojos (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų) ir bendraamžių palaikymo. • Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu. • Siekia geros savijautos, pasakoja apie save, savo aprangą, šeimą. • Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi grupės aplinkoje. • Žaidžia emocinius (klykavimo, mylavimo) žaidimus. • Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“). 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas laikytis dienos ritmo, įvairių vaikams mielu ritualų. • Primena vaikui priimtinius nusiramavimo būdus. • Įrengia grupės vaikams nusiramavimo kampelį. • Savo veido išraiška ir intonacijomis padeda vaikui valdyti spontaniškus impulsus. • Žaidimų su lėlėmis metu parodo įvairių emocijų ir jausmų raiškos būdų. • Pagiria vaiką, atsižvelgusį į suaugusiojo prašymą, nepažeidžiantį susitarimo. 	<p>Grupės aplinka.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Dainelių, žaidimų įrašai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Indeliai. • Vežimėliai. • Širmos. • Pagalvėlės.
<p>2 žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. • Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. 			
<p>3 žingsnis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. • Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. • Bando laikytis suaugusiojo 			

<p>4 žingsnis</p>	<p>prašymų ir susitarimų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. • Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. • Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasdienių situacijų metu aiškinasi kultūringo bendravimo, elgesio įvairiose situacijose taisykles. • Tyrinėja savo ir kitų elgesį, atlieka kai kuriuos įpareigojimus, nurodymus. • Kuria, aptaria grupės elgesio taisykles. • Klausosi kūrinėlių, diskutuodami apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius bei jų pasekmes, samprotaudami, kaip patys pasielgtų panašioje situacijoje. • Žaidybinių situacijų metu ieško konfliktų sprendimo būdų. • Vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius, įsijausdami į „draugo“, „svečio“, „brolio“ ar kt. vaidmenis. • Užsidėję „kalbančius akinius“ komentuoja, ką grupėje matė, pastebėjo, patyrė gero, ko nenorėtų matyti. • Dėlioja siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš paveikslėlių. • Žaidžia bendrus žaidimus, laikosi žaidimo taisyklių, veikia šalia kitų atsargiai, netrukdydami, gerbdami jų privatumą. • Kultūringai bendrauja su visais vaikais, padėkoja, pasisveikina, atsisveikina. • Žaidžia žaidimus, kuriuose 	<ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoja grupės taisyklių kūrimą. • Aptaria su vaikais situacijas kaip elgtis nežinant išeities sudėtingoje situacijoje. • Siūlo žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas. • Sudaro sąlygas vaikui nusiraminti ramybės kampelyje/erdvėje. • Papildo gupės kampelius/erdves įvairiomis priemonėmis, žaislais emocijų suvaldymui. • Padeda reikšti jausmus, nusiraminti išklausydama vaiką, su juo žaisdama. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairios minkštos pagalvėlės. • Minkšti žaislai. • Įvairūs žaislai nusiramimui: švilpynės, muzikinės dėžutės, grojantys vilkeliai ir kt. • Priemonės piešimui ant vandens. • Mandalos spalvinimui. • Antstalis žaidimams su smėliu. • Knygelės apie jausmus, terapinės pasakos, pvz. M. Molickos „Terapinės pasakos“. • Jausmų loto kortelės.
--------------------------	---	---	--	--

<p>5 žingsnis</p>	<p>Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. • Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros. 	<p>pasirenka, ar vykdyti sugalvotus, apgaulingus kvietimus, siūlymus, ar atsisipirti, nes juose slypi pavojai, galintys pakenkti pačiam ir kitiems.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaupia gerų darbų, gerų poelgių kraitelę, simbolinėmis kortelėmis pažymėdami atliktus gerus darbelius, dėkodami draugams už gerus jų poelgius. • Dovanoja vienas kitam pasigamintus „švelnukus“, „užaugina“ „gerumo medį“, ant jo kabindami gerumo, padėkos, linkėjimų žodžius. • Aiškinasi, kokiais būdais galima sumažinti pyktį, įniršį, išbando tai praktiškai. • Naudoja žaidinimus: mylavimus, kykavimus, juokimus ir kt. 		
<p>6 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.). • Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. • Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dovanoja vienas kitam pasigamintus „švelnukus“, „užaugina“ „gerumo medį“, ant jo kabindami gerumo, padėkos, linkėjimų žodžius. • Aiškinasi, kokiais būdais galima sumažinti pyktį, įniršį, išbando tai praktiškai. • Naudoja žaidinimus: mylavimus, kykavimus, juokimus ir kt. 		

2.3. Savivoka ir savigarba

<p>1 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į pasakytą savo vardą. Pradedą jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą. Apžiūrinėja, liečia kitą vaiką, tyrinėja jo kūną. • Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštuoja, kai aplinkiniai maloniai bendrauja su juo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja save veidrodyje, tapatina su draugais. • Įvardina berniuką, mergaitę. • Pasako savo vardą. • Žaidžia vardų žaidimus: atsiliepia, pašauktas vardu; padrąsintas, save vadina vardu; pasako vardą kitam, parodydamas pirštukais metus. • Žaidžia įvairius žaidimus su veidrodžiu. • Skiria save, rodo nuotraukose šeimos narius, brolių, sesę ir kitus. darželio darbuotojus, grupės draugus, tam tikros profesijos žmones. • Aiškinasi, kad kiekvienas žmogus turi šeimą, namus, atlieka tam tikrus darbus. • Mokosi papasakoti apie save, pasakyti savo vardą, piršteliais parodo savo amžių. • Vardina žmogaus kūno dalis, aiškinasi, kam reikalingos kojos, ausys, akys ir kt. kūno dalys. • Mėgdžioja suaugusiojo rodomus judesius, imituoja gyvūnų kūno dalių judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas pastovaus dienos ritmo, malonių ritualų laikymuisi. • Padeda vaikui įvardinti savo jausmus. • Žaidžia įvairius liaudies žaidimus, žaidimus įvardinant kūno dalis. • Parūpina priemonių ir žaislų žaidimams su drabužių detalėmis (skaros, kepurės, šalikai, kaspilai ir kt.) • Inicijuoja žaidimus „Mano-tavo“, „Mano kūnas“ ir kt. • Komentuoja įvairias vaiko veiklas, minėdama vaiko vardą. • Suteikia vaikui individualaus dėmesio, pagirdama, pasidžiaugdama jo pasiekimais. 	<p>Grupės aplinka.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Didelis veidrodis, maži nedūžtantys veidrodėliai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Indeliai. • Vežimėliai. • Širmos. • Pagalvėlės. • Žmogaus dėlionė. • Knygelės su įvairioms šeimų iliustracijomis ir kt.
<p>2 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. • Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. 			
<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, 			

	<p>atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima. 			
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). • Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie save: amžius, išvaizda, lytis, pomėgiai, gebėjimai. • Ieško savęs nuotraukose, stebi veidrodyje. • Žaidžia bendravimo žaidimus, kartoja ir įsimena savo vardą, pavardę, kitų vaikų vardus, pomėgius. • Pristato save kitiems, perduodamas simbolinį ženklą. • Diskutuoja, kokie patys vaikai yra, ko nori, kaip jaučiasi. • Klausosi literatūros kūrinių ir aiškinasi, kas patinka, o kas ne, kas gera, o kas bloga. • Lygina save, koks yra dabar ir koks buvo anksčiau: pasakoja, ką geba, žymi bei meninėmis priemonėmis vaizduoja savo augimą, pasiekimus. • Žiūrinėja savo ankstesnių ir dabartinių metų kūrybinių darbų albumus, pastebėdami, kiek daug išmoksta augdami. • Kuria knygelę apie save, įsegdami savo paties pieštą autoportretą, draugų, auklėtojos, tėvų, kitų šeimos narių pieštus portretus su užrašytais 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo veiklas tyrinėjimams „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų jausmai“ ir kt. • Skatina vaikus kalbėti apie savo įspūdžius, jausmus. • Inicijuoja nuotraukų apžiūras įvardinant šeimos narius, giminystės medžio kūrimą. • Siūlo žaisti vaiko savivertę keliančius žaidimus, pvz. „Komplimentai“. • Siūlo žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja save, kitus, įsivaizduodamas save praeityje arba ateityje. • Suteikia vaikams pasirinkimo laisvę, nepažeidžiant saugumo ir grupės taisyklių. • Siūlo idėjas savęs, šeimos, Tėvynės tyrinėjimams. • Organizuoja šeimų vakarones, šventes. 	<p>Grupės aplinka.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Didelis veidrodis, maži nedūžtantys veidrodėliai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Indeliai. • Vežimėliai. • Širmos. • Pagalvėlės. • Žmogaus dėlionės. • Knygelės, kuriose vaizduojamos įvairios profesijos. • Didaktiniai žaidimai. • Tautinė atributika. • Lietuvos žemėlapis. • Enciklopedijos. • Kūrybinės priemonės.
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdi kystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). • Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. • Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo 			

	vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	žodžiais apie jį; gretina portretus, svarsto, ar panašus, kokį patį mato save pats ir kokį mato kiti		
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. • Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. • Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja savo ir kitų žmonių panašumus ir skirtumus, pomėgius, analizuoja savo elgesį įvairiose situacijose. • Sudaro savo gyvenimo liniją iš piešinių, paveikslėlių, nuotraukų. • Kuria savo galimybių „saulę“, ant spindulių rašydami, ką gali. • Demonstruoja savo fizinių galimybių, pozų, judesių tobulumą, išradingumą žaisdami, veikdami su daiktais. • Dalyvauja įvairioje veikloje (meninė, sportinė, gamtos, aplinkos pažinimo, techninė, žygiai, talkos ir kt.), kurioje atskleidžia geriausias savo savybes. • Apie savo veiklą pasakoja suaugusiems ir vaikams, džiaugiasi, rodo, ką nuveikęs. • Žaidžia „komplimentų“ žaidimus, pastebėdami ir įvertindami vienas kito gerąsias savybes. • Stebi, tyrinėja, apmąsto, vaizduoja, komentuoja grupės, šeimos, bendruomenės gyvenimą. • Klausosi kūrinėlių, diskutuoja apie gražų šeimos narių bendravimą, pagarbą, rūpinimąsi vieni kitais, vaikų, senelių bei tėvų panašumą. • Žiūrinėja knygeles, savo šeimos nuotraukas, įvardina šeimos narius, iš 		

		<p>žaislų sudaro šeimos variantus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba, judesiais, mimika išreiškia meilę šeimos nariams. • Aiškinasi šeimos narių giminystės ryšius (dukra, anūkė ir t.t.), sudaro savo šeimos medį. • Laikosi šeimos ir bendruomenės narių susitarimų, tvarkos. • Perkelia į grupę savo šeimos patirtį: bendravimo būdą, žaidimus, pomėgius. • Diskutuoja apie gimtinę, Tėvynę, domisi tradicijomis, papročiais, vietinėmis šventėmis, dalyvauja jose. • Atpažįsta, atkartoja girdėtą informaciją iš gimtojo miesto istorijos. 		
2.4. Santykiai su suaugusiais				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą. • Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Raminamas nurimsta, susidomi žaislais. • Tvarkosi savo žaidimo vietą, padeda draugams ar auklėtojai. • Deda daiktus ir žaislus į jiems skirtas vietas. • Žaisdamas su kitais reiškia palankumą, pasitenkinimą. • Naudoja siužetinius žaislus, daiktus-pakaitalus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas vaikui pajusti prierašumą, rodydama asmeninį dėmesį vaikui. • Kuria ritualus palengvinančius vaiko atsiskyrimą nuo suaugusiojo. • Kartu su vaikais aiškinasi naujų žaislų funkcijas, skatina jais žaisti. • Žaidimų metu skatina vaiko savarankiškumą, parūpina įvairių atributų, žaislų komplektų žaidimo metu atliekamo vaidmens plėtotei. • Vaikui užsispyrus, to, kas jam 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, įstaigos lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Didelis veidrodis, maži nedūžtantys veidrodėliai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Indėliai.
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. • Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noriai žaidžia su suaugusiuoju, atkartoja jo veiksmus. • Žaidžia žaidimus plėtojančius socialinę patirtį. • Mėgsta drauge veikti su suaugusiu 		

	<p>Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų. 	<p>(žaisti, vartyti knygeles, ridenti kamuolį, statyti bokštą ir kt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja suaugusiųjų, brolių, seserų veiksmus, kalbą, poelgius. • Mimika, gestais išreiškia meilę, nuotaiką, nerimą, pyktį, susierzinimą, kaltę, gėdą. • Žodžiu išreiškia norus. 	<p>pavojinga, nukreipia jo dėmesį į kitą veiklą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoja veiklas, per kurias su vaikais kalba apie šeimą. • Inicijuoja veiklas kartu su suaugusiais (mamomis, tėveliais). 	<ul style="list-style-type: none"> • Vežimėliai. • Širmos. • Pagalvėlės. • Įvairios knygelės. • Dėlionės. • Kamuoliukai.
<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. • Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. • Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 			

<p>4 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. • Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi suaugusiųjų gyvenimą, diskutuoja apie žmonių darbą, šeimą. • Seka suaugusiųjų pavyzdžiu, iš jų mokosi, kreipiasi pagalbos, patarimo, klausinėja, išklauso, rodo savo darbelius, džiaugiasi savo pasiekimais. • Kviečia kartu veikti, žaisti. • Bendrauja su jais pagarbiai, kultūringai. • Dalinasi išpūdžiais, kaip padeda suaugusiems ir šeimos nariams. • Išsiklauso į suaugusiųjų siūlymus, patarimus, atlieka nedidelius įpareigojimus. • Aptaria, kuria bendravimo su aplinkiniais elgesio taisykles. • Klausosi suaugusiųjų pasakojimų, sekimo, deklamavimo, skaitymo, dainų, lopšinių. • Susipažįsta su įstaigoje dirbančiais žmonėmis, jų veikla, aiškinasi, kuo jie svarbūs, kodėl reikia gerbti jų darbą. • Žaidimų metu imituoja, išbando suaugusiųjų darbus, atitinkamoms situacijoms tinkančius elgesio būdus. • Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų, įstaigų, profesijų žmonėmis, lankosi tėvų darbovietėse, muziejuose, parodose, dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose ir kt., bendrauja su kitų vaikų šeimos nariais, mažai ar visai nepažįstamais 	<ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoja grupės taisyklių kūrimą, pokalbius apie jų reikšmę. • Skatina vaikus atsinešti šeimos nuotraukas ir papasakoti apie ją. • Padeda vaikams laikytis tvarkos. • Padeda keisti netinkamus bendravimo su suaugusiais būdus, norint bendrauti geranoriškai. • Į grupę pasikviečia įvairių tarnybų, įstaigų svečių, kurie pasakoja apie savo veiklas, supažindina su jomis vaikus. • Skatina vaikus bendrauti su juos aplankiusiais svečiais, kartu tariasi ko galėtų jų paklausti. • Sudaro galimybes vaikams reikšti savo nuomonę. • Kartu aiškinasi bendravimo su nepažįstamais asmenimis taisykles, kuria žaidybines situacijas. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, įstaigos lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Didelis veidrodis, maži nedūžtantys veidrodėliai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Sunkvežimiai ir kiti automobiliai. • Automobilių trąsos. • Indeliai. • Vežimėliai. • Vonelės. • Įvairaus maisto, vaisių ir daržovių muliažai. • Širmos. • Pagalvėlės. • Įvairių žmonių profesijų atributai. • Įvairios knygelės. • Dėlionės. • Stalo žaidimai. • Kamuoliai.
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, 			

	<p>pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme. 	<p>žmonėmis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diskutuoja, kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas, kaip negalima elgtis. • Aiškinasi pavojingas situacijas, aptaria, į ką reikėtų kreiptis pagalbos. • Domisi žmonėmis, kurie rūpinasi žmonių saugumu: policininkais, gaisrininkais, gydytojais. • Susipažįsta su jų profesija, aiškinasi, kokiais telefono numeriais juos galima iškviesti. 		
<p>6 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariai, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. • Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimėi. 			

2.5. Santykiai su bendraamžiais

1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia, neatiminėja žaislų, netrukdo draugams, neskriaudžia ir netrukdo aplinkiniams, veikia draugiškai, dalinasi žaislais, džiaugiasi savo ir kitų žaidimu ar darbo rezultatais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus žaisti greta. • Padeda vaikams susipažinti su į grupę atvykusi nauju draugu. • Stebi vaikų bendravimą, stabdydama netinkamus jų veiksmus. • Organizuoja bendrus vaikų žaidimus. • Skatina vaikus žaisti kartu. • Skatina vaiką įgyvendinti savo norus, nepakenkiant kitam. • Skatina tinkamą vaikų tarpusavio elgesį pagirdama, paskatindama. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, įstaigos lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Indeliai. • Vežimėliai. • Automobiliukai. • Širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, pagalvėlės, kilimėliai, kamuoliai, skirti šokuoti, suptis, supamieji žaislai; • Pagalvėlės. • Įvairios knygelės. • Dėlionės. • Atsipalaidavimo žaislai. • Riedantys žaislai (automobiliai, traukinukai ir kt.).
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. • Bendradarbiauja žaidžiant, mokosi suprasti draugo ketinimus, spręsti ginčus. • Bando sulaikyti neigiamus jausmus. • Draudimų dažnai nepaiso. • Individualiai ir grupelėmis klausosi skaitymo. 		
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. • Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi suaugusiais, esančias grupėje, atsako į pakalbimą. • Domisi kitais vaikais, pats ieško draugo žaidimui. • Dažnai konfliktuoja (ima tą patį žaislą, atima). Taikiausiai žaidžia 2-3 vaikai. • Reiškia palankumą: šypsosi, glosto, bučiuoja, vadina vardu ir kt. • Savo teises gina protestuodamas. • Pradedą domėtis vienas kitu: pavadina žaislus, veiksmus, prašo, komentuoja. 		
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi 	<ul style="list-style-type: none"> • Diskutuoja apie draugus ir draugystę, domisi jų darbais, daiktais, žaislais, 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus draugauti, palaiko jų draugystę. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, įstaigos</p>

	<p>priimamas į žaidimą).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariausi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinią pasiūlymą. • Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. 	<p>sumanymais, jausmais, nuomone.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aiškinasi sąvoką „draugas“, įvardina artimiausius draugus. Surengia „minčių lietu“ apie tai, koks yra tikras draugas, kaip vaikai jaustųsi vieni vieni. • Aiškinasi, jog draugai atrodo įvairiai, turi skirtingas ar panašias savybes: būna draugiški, išradingi, kantrūs, kartais užsispyrę. • Ruošia stendą apie draugų talentus, piešdami, paveikslėliais žymėdami, ką kiekvienas daro geriausiai. • Kartuoja susitikimo ritualus, perduodami vienas kitam grupės simbolį, kreipdamiesi vardu, pasilabindami, vartodami liaudiškus pasveikinimus, palinkėjimus. • Domisi patarlėmis, priežodžiais apie šiltus žmonių santykius. • Vardija, kieno koks daiktas ar žaislas, dalijasi žaislais, saugo ir tausoja ne tik asmeninius, bet ir draugo, bendrus žaisliukus. • Naudoja susidraugavimo būdus: mandagiai pasisveikina, pasiūlo kartu pažaišti, pasidalina žaislais, tinkamai elgiasi, draugui padaro ką nors malonaus, padeda bėdoje, norą bendrauti parodo šypsena, maloniu žvilgsniu, gestais, kalba. • Diskutuoja, svarsto apie tai, kas stiprina ir kas silpnina draugystę. • Užmezga kontaktą su sau svarbiomis 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaikais kuria pasisveikinimo ir kitus, jiems malonius ritualus. • Padeda į žaidimus įsitraukti droviems vaikams. • Aiškinasi atstumtųjų vaikų priežastis, padeda jiems sėkmingai bendrauti su grupės draugais. • Skatina vaikus dalintis žaislais, daiktais ir kt. • Inicijuoja pokalbius ir veiklas apie žmonių panašumus ir skirtumus. • Padeda vaikams spręsti kofliktines situacijas. • Įvairių veiklų metu skatina vaikų bendradarbiavimą. • Inicijuoja pokalbius apie draugus, įvairias veiklas telkenčias grupės narius. 	<p>lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Indeliai. • Vežimėliai. • Automobilai ir jų trąsos. • Širmelės, užtiesalai, pagalvėlės, kilimėliai. • Lego konstruktorius. • Įvairūs konstruktoriai. • Stalo žaidimai. • Loto. • Domino. • Dėlionės. • Atsipalaidavimo žaislai. • Įvairios knygelės, enciklopedijos.
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. • Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaišti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. 	<p>sumanymais, jausmais, nuomone.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aiškinasi sąvoką „draugas“, įvardina artimiausius draugus. Surengia „minčių lietu“ apie tai, koks yra tikras draugas, kaip vaikai jaustųsi vieni vieni. • Aiškinasi, jog draugai atrodo įvairiai, turi skirtingas ar panašias savybes: būna draugiški, išradingi, kantrūs, kartais užsispyrę. • Ruošia stendą apie draugų talentus, piešdami, paveikslėliais žymėdami, ką kiekvienas daro geriausiai. • Kartuoja susitikimo ritualus, perduodami vienas kitam grupės simbolį, kreipdamiesi vardu, pasilabindami, vartodami liaudiškus pasveikinimus, palinkėjimus. • Domisi patarlėmis, priežodžiais apie šiltus žmonių santykius. • Vardija, kieno koks daiktas ar žaislas, dalijasi žaislais, saugo ir tausoja ne tik asmeninius, bet ir draugo, bendrus žaisliukus. • Naudoja susidraugavimo būdus: mandagiai pasisveikina, pasiūlo kartu pažaišti, pasidalina žaislais, tinkamai elgiasi, draugui padaro ką nors malonaus, padeda bėdoje, norą bendrauti parodo šypsena, maloniu žvilgsniu, gestais, kalba. • Diskutuoja, svarsto apie tai, kas stiprina ir kas silpnina draugystę. • Užmezga kontaktą su sau svarbiomis 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaikais kuria pasisveikinimo ir kitus, jiems malonius ritualus. • Padeda į žaidimus įsitraukti droviems vaikams. • Aiškinasi atstumtųjų vaikų priežastis, padeda jiems sėkmingai bendrauti su grupės draugais. • Skatina vaikus dalintis žaislais, daiktais ir kt. • Inicijuoja pokalbius ir veiklas apie žmonių panašumus ir skirtumus. • Padeda vaikams spręsti kofliktines situacijas. • Įvairių veiklų metu skatina vaikų bendradarbiavimą. • Inicijuoja pokalbius apie draugus, įvairias veiklas telkenčias grupės narius. 	<p>lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaislai. • Įvairios lėlės, jų drabužėliai, patalėliai. • Lovytės, lopšiai lėlėms. • Indeliai. • Vežimėliai. • Automobilai ir jų trąsos. • Širmelės, užtiesalai, pagalvėlės, kilimėliai. • Lego konstruktorius. • Įvairūs konstruktoriai. • Stalo žaidimai. • Loto. • Domino. • Dėlionės. • Atsipalaidavimo žaislai. • Įvairios knygelės, enciklopedijos.

	<ul style="list-style-type: none"> • Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius 	<p>vaikų grupelėmis, kalbasi, ką nors praneša, pasakoja didelei vaikų grupei, kuria bendrus darbus, projektus, toleruoja, išklauso, priima kito poziciją, kartu svarsto, diskutuoja, ieško bendro susitarimo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuria grupės tradicijas, elgesio taisykles, piešia jas, užrašo, parenka simbolinius paveikslėlius. • Lankosi kitose darželio grupėse, patirdami, kad aplink yra daug kitų vaikų, kad jie yra draugiški, neskriaudžia, kad žaisti kartu yra smagiau. • Įvairios veiklos metu išklauso kitą, pagelbsti silpnesniam, jaunesniam už save, nesišaipto iš kito nelaimės, nesijuokia draugui padarius ką nors ne taip. • Meninės veiklos metu gamina dovanėles, atvirutes draugams. • Žaidžia vaidmeninius, kūrybinius, statybinius žaidimus, išbando įvairias žaidimo galimybes, tariaisi dėl vietos, vaidmenų, klausosi draugų norų, siūlyimų, dalinasi žaislais. • Žaidžia „vardų“, bendravimo, draugystės, situacijų modeliavimo žaidimus, ieško problemų sprendimo būdų. • Organizuoja malonių linkėjimų, gražių pastebėjimų ratą (siunčia ratu žaisliuką). • Žaidžia judriuosius žaidimus – laikosi 		
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. • Taikiai diskutuoja, tariaisi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. • Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. 			

		<p>žaidimų taisyklių, derina savo veiksmus, kartu patiria džiaugsmą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interpretuoja, vaidina, fantazuoja drauge su kitais, išreikšdami savo įspūdžius, išgyvenimus, socialinę patirtį. • Stebi, tyrinėja, apmąsto, komentuoja savo santykius su grupės vaikais. 		
3. Komunikavimo kompetencija				
Žingsniai	Pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiklos kryptys, nuostatos	Ugdymo(si) aplinka, priemonės
3.1. Sakytinė kalba				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Įdėmiai klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną. • Supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmams atsakyti į klausimus. • Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. • Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, 	<ul style="list-style-type: none"> • Įvardina, ką mato knygutėje, klausosi sekamų pasakų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinėlių. • Atsako į klausimus: kas čia?, ką veikia? • Atsako į pateiktus trumpus klausimus, susijusius su sekta ar skaityta pasaka. • Pagal iliustracijas atpažįsta girdėtus tautosakos, grožinės literatūros kūrinius. • Kalba sakiniiais, vartoja žodžius, padedančius bendrauti su aplinkiniais ir išreikšti savo norą. • Aktyviai dalyvauja pokalbyje: klausia, atsako, pasakoja apie save, žaislus, paveikslus, įvykius, mėgdžioja dažnai girdimus gyvūnų bei paukščių balsus. • Klausoma suaugusiųjų kalbos, bendrauja su suaugusiuoju, kitais vaikais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat kalba su grupėje esančiais vaikais įvardindama daiktus, atlikdama įvairiausių veiksmus. • Kartu su vaikais žaidžia įvairius kykavimus, sako eilėraštkus. • Skatina vaiko norą tarti žodžius, klausinėti. • Skaito įvairius kūrinius. • Kartu varto knygeles su iliustracijomis, skatindama pavadinti ten matomus daiktus. • Siūlo vaikui eilėraštką ar dainelę kartoti kartu. • Skatina vaiką kalbėti, pasakoti apie save ir kt. • Klausinėja apie žiūrėtame animaciniame filmuke matytus personažus, jų elgesį ir kt. • Kviečia kartu deklamuoti 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, lauko aikštelė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Namelis ar palapinė. • Minkštos pagalvėlės, čiužinukai. • Minkšti žaislai. • Supama kėdutė ar fotelis. • Įvairios knygelės. • Lėlės, lėlių drabužėliai. • Automobiliukai. • Vaiko šeimos nuotraukos. • „Saulytučių“ interaktyvi animacinės priemonė.

	veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu.	<ul style="list-style-type: none"> • Paveikslėliuose, nuotraukose parodo ir pavadina berniuką, mergaitę, senelį, močiutę, tetą, dėdę. • Pradeda kalbėtis su draugu: pavadina žaislus, veiksmus, siūlo, prašo, komentuoja. • Klausosi raiškaus, gyvo, emocingo pasakojimo, sekimo, skaitymo, deklamavimo, dainavimo, vaidinimo. • Žaidžia žaidimus liežuviui ir lūpoms: užpučia žvakę, pučiant plukdo popierinį laivelį, skraidina pūką ore, per šiaudelį pučia vandens ar oro burbulus, žaidžia pirštukų žaidimus. • Kalba ritmiškai žygiuodamas, judindamas rankas. Susipažįsta su daiktais, žaislais, stebėdamas aplinką, veikdamas su paveikslėliais, daiktais, žaislais ir susipažindamas su jų ypatybėmis bei funkcijomis. • Susipažįsta, kad su vienu daiktu galima atlikti daug veiksmų, o tą patį veiksmą galima atlikti su įvairiais daiktais. • Žaisdamas, klausydamasis suaugusiojo kalbos, stebėdamas jo veiklą įtvirtina žodžius (profesijų, augalų, maisto, rūbų, baldų, naminių gyvūnų ir jų vaikų, žaislų, daiktų dalių pavadinimai). • Kalbasi su suaugusiuoju paeiliui. Atsako į uždarus („Kas ten?“) ir atvirus („Ką ten matai?“) klausimus. • Kartu su suaugusiuoju dalyvauja 	<p>eilėraštkus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Primena, kada reikia vartoti mandagumo žodelius. • Siūlo žaisti kalbinius žaidimus. • Kartu su vaikais inscenizuoja trumputes pasakas. 	
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. • Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvakarė susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. • Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmis, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. • Dviejų trijų žodžių sakiniams kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. • Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius. 			

<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. • Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. • 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. • Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. • Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. • Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. 	<p>„Saulytučių“ interaktyvių valandėlių veiklose, kalba apie tai, ką mato ir girdi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įsitraukia į pasakos inscenizavimą ir antrina pasakos žodžius. • Klausosi kalbėjimo aukštesniu balsu, pabrėžiant intonaciją, kalbėjimo lėtesniu tempu, labai aiškiai tariant žodžius, kalbėjimo trumpesniais paprastos gramatinės struktūros sakiniais, pavadinant ir rodant konkrečius daiktus, vieną mintį pasakant vienu sakiniu, kartojant tuos pačius žodžius vis kita forma, kartojant vaiko žodžius, sakinius, teisingai juos tariant ir sudėliojant, išplečiant vaiko sakinį, kad mintis būtų aiškesnė. • Žiūri rodomus paveikslėlius, atkreipiant dėmesį į reiškinius. • Žaidžia žodžių (tarimui) ir kitus kalbinius žaidimus. 		
--------------------------	--	--	--	--

<p>4 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. • Pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. • Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. • Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. • Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. • Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas 	<ul style="list-style-type: none"> • Naudoja apibendrinamuosius žodžius. • Vartoja kuo daugiau mandagių žodžių. • Išgirsta ir suvokia auklėtojų kalbą. • Atidžiai išklauso sekamų pasakų. • Padedant auklėtojai atpasakoja perskaitytą pasakėlę ar atpasakojimą. • Mokosi liaudiškų gyvulėlių ar paukštelių pamėgdžiojimų. • Bendrauja su tėvais, auklėtojais, auklėtojų padėjėjais. • Vaikai domisi kitais žmonėmis. • Jaučia suaugusio meilę, prierašumą ir atsakys tuo pačiu. • Paguodžia, padeda kitam, mokosi nusakyti žodžiu savo jausmus. • Užmezga kontaktą su vaikais bendraamžiais, kviečia veikti kartu. • Ugdytinis pasisveikina, atsisveikina, padėkoja. • Klausinėja suaugusio apie daiktus, reiškinius, jų savybes. • Klausio šalia esančio, stengiasi suprasti. • Jaučia kalbos melodingumą, gamtos garsų skambesį pamėgdžiojimuose, dainuojamoje tautosakoje ir trumpuose eilėraštukuose. • Atsiliepia šypsena, dėmesiu, gestu, žvilgsniu. • Kalba apie tai ką galvoja, ką veikia. • Užmezga dialogą. • Įvardija paprastais žodžiais kasdien 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro natūralias situacijas kalbiniam vaiko aktyvumui ir kūrybinei raiškai lenkų, rusų ir lietuvių kalbomis (pačiam pasakoti, analizuoti, diskutuoti, deklamuoti, apibendrinti t.t.). • Kalbos ugdymo turinį sieja su lenkų, rusų ir lietuvių tautų tautosaka, etnokultūra ir tradicijomis. • Atkreipia vaiko dėmesį kita kalba kalbančiuosius. • Kuria ir palaiko skatinančią bendrauti aplinką ir atmosferą. • Pastebi ir palaiko pirmas nedrąšias vaiko pastangas užmegzti kontaktą su bendraamžiais ir suaugusiais. • Sudaro sąlygas ugdytiniams bendrauti su viso darželio vaikais (žaidimai gretimoje grupėje; svečiuose vyresniųjų grupių vaikai; mažųjų grupės aplankymas); • Kalba taisyklinga, turtinga ir vaizdinga kalba. • Skaito vaikams įvairių žanrų tekstus. • Skatina vaikus pasakoti savo įspūdžius. • Siūlo vaikams žaisti žaidimus, kuriuose reikia įvardinti pirmą 	<p>Grupės erdvė, lauko aikštelės, sporto aikštynas, įstaigos biblioteka, meninio ugdymo-sporto salė, aplinka šalia įstaigos.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Knygelės, enciklopedijos, pačių pagamintos knygelės,. • Įvairūs loto. • Raidelių maketai, (iš popieriaus, vielos, molio). • Įvairūs paveikslėliai, pirktos ir savo gamybos raidžių kasos. • CD su gamtos garsais. • Popierius (kortelės, juostelės, lapeliai). • Asmeninė knygelė. • Pieštukai; • Popieriniai lipdukai (įvairaus dydžio kortelės), atvirukai, vokai, laiškų rašymo lapeliai. Žodžių kortelės,
--------------------------	--	--	--	---

	pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.	matomus daiktus, žmones, gamtos reiškinius, gyvulius, augalus. <ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie suvokiamus žaislus, žaidimus, žmones, gamtos reiškinius, gyvulius, augalus. • Trumpai pasakoja apie paveikslėlį. • Auklėtojai padedant, atpasakoja pasakėles, apsakymėlius, savo kalbą palydi gestais, mimika. • Varto knygeles, „skaito“ knygelių paveikslėlius. • Pažįsta elementarius simbolius, pratinasi jais žymėti daiktus. • Manipuliuoja įvairios medžiagos raidėmis. • Dėlioja daiktais korteles su daiktais ir jų pavadinimais. • Pratinasi taisyklingai vartoti kalboje trumpuosius ir ilguosius balsius. • Nustato pirmą ir paskutinį žodžio garsą. • Nusako žinomų daiktų keletą požymių. • Vartoja kalboje esamojo laiko veiksmažodžius. • Taisyklingai vartoja kalboje vaikų ir suaugusiųjų vardus. • Nevartoja kalboje žargoninių vardų. 	ir paskutinį garsą vardažodžiuose ir kt. <ul style="list-style-type: none"> • Padeda vaikui suvokti skaitomo kūrinio turinį. • Bendradarbiauja su logopedu, teikia pagalbą vaikams, turintiems kalbos sutrikimų; • Sistemingai skatina, stebi ir vertina vaiko kalbos pokyčius ir daromą pažangą. • Sudaro įvairias kalbines situacijas, kurių metu vaikai pasakoja savo nutikimus, patys kuria ivairias istorijas, diskutuoja įvairiomis temomis. • Kartu su vaikais žaidžia įvairius kalbinius žaidimus. 	juostelės. <ul style="list-style-type: none"> • Stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti. • Kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais. • Pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai). • Kompiuteris. • Šviesos antstalis. • Interaktyvi lenta.
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus turinio tekstų. • Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. • Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. • Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku. pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. • Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. • Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. 			
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, 			

	<p>bendrine kalba ir tarne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. • Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką. • Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. • Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas. Kuria ir pasakoja įvairius tekstus. 			
3.2. Rašytinė kalba				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiais. • Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiekvieną dieną klausosi pasakojimo, skaitymo apie tai, kas vaikui pažįstama, žinoma. • Klausosi pasakojamų ir skaitomų trumpų humoristinių kūrinių, kūrinių apie kitų kraštų gyvūnus ir pan. • Pats „skaito“. Žiūri dideles, spalvingas knygeles, kalendorius, 	<ul style="list-style-type: none"> • Grupės aplinką turtina įvairiomis knygelėmis. • Kartu su vaiku varto knygeles, įvardina, kas juose pavaizduota. • Saktina vaiką spontaniškai braukti popieriaus lapą. • Džiugiai reaguoja ir teigiamai vertina vaiko „piešinuką“. • Skaito įvairius tekstus, 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, lauko aikštelė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkštos pagalvėlės, čiužinukai. • Minkšti žaislai. • Supama kėdutė ar

<p>2 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradedą atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. • Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. 	<p>žurnalus, reklaminių plakatų iliustracijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atsakinėdamas į klausimus ir pats klausia „Kodėl?“, „Kada?“, „Ka?“, „Kaip?“, „Kas?“, dainuoja, deklamuoja, pasakoja. • Vartoja esamąjį, būsimą ir būtąjį laiką, funkcinis žodelis į, pas, prieš, iš, su. • Stebi skaitymą skatinančią aplinką (varto knygeles, žurnalus, paveikslėlius; žiūri į prilipdytus užrašus ant baldų su jų pavadinimais bei užrašus ir simbolinius paveikslėlius ant žaislų lentynų ir pan.). 	<p>pasakas, perteikdama atskirų pesonažų kalbą.</p>	<p>fotelis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairios knygelės. • Lėlės, lėlių drabužėliai. • Automobiliukai. • Popierius. • Įvairūs rašikliai.
<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. • Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikas keverzoja ir rašinėja ant didelių ir mažų rašymo lentelių, popieriaus rašikliu, pieštukais, kreidelėmis. • Stebi užrašytą savo vardą ant piešinio, darbelio, kortelės. • Pasako savo ir kitų vardus, atsiliepia, pašauktas vardu, kalbasi, klausinėja. • Įsijungia į pasakojimą, bando kartu dainuoti. • Dalyvauja tradiciniuose lopšelio-darželio renginiuose, iškylose po artimiausią lopšelio-darželio aplinką bei išvykose į vyresnių vaikų grupes. • Stebi pedagogą, kai jis garsiai komentuoja, ką daro, ką yra padaręs, ką ketina daryti toliau. • Žaisdamas kalba su savimi. 		

<p>4 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygečių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. • Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Komentuoja, ką darys, stabdo, liepia. • Pažįsta, atpažįsta grafinius simbolius (raides, žodžius, tekstus, užrašus ir kt.), žaidžia jais, įvairioje veikloje vartoja, patys juos kuria, imituoja raštą (keverzoja, piešia, rašo raides, jų junginius, žodžius). • Stebi kaip rašo suaugusieji, mėgina pamėgdžioti. • Piešia ornamentus, spalvina, karmo, lipdo – lavina smulkiuosius rankų raumenis (rašo molyje, smėlyje, ant stiklo, lentoje ir kt.), iliustruoja knygas, rengia piešinių parodas. • Įvardija keletą jam reikšmingų raidžių. • Nurodo, kurios raidės yra didžiosios, kurios – mažosios. • Piešiniais, ženklais, raidėmis išreiškia savo išgyvenimus, patirtį, mintis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Papildydama aplinką įvairiais spaudiniais, skatina vaiko domėjimąsi jais. • Klausinėja vaikų apie ką buvo skaitoma, kartu įvardina personažus, siūlo iliustruoti skaitytą tekstą. • Skatina vaikus grupės ir kitoje aplinkoje atrasti vardo raides. • Kartu su vaikais kuria istorijas apie raides. • Inicijuoja vaikų rankų darbo knygečių, sveikinimų, kvietimų kūrimą. • Skatina vaiką sugalvoti knygelės pavadinimą. • Siūlo įvairiais simboliais perteikti norimą informaciją popieriaus lape. • Skatina vaiką kopijuoti raides, aplinkos daiktų pavadinimus, užrašyti savo vardą. • Užrašams rašyti pasiūlo įvairias priemones: rašiklius, pieštukus, kreideles, kompiuterį. • Siūlo vaikams rašyti laiškus (Kalėdų seneliui ir kt.). 	<p>Grupės erdvė, lauko aikštelės, sporto aikštynas, įstaigos biblioteka, meninio ugdymo sporto salė, aplinka šalia įstaigos.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Knygelės, enciklopedijos, pačių pagamintos knygelės. • Įvairūs loto. • Raidelių maketai, (iš popieriaus, vielos, molio). • Įvairūs paveikslėliai, pirktos ir savo gamybos raidžių kasos. • CD su gamtos garsais. • Popierius (kortelės, juostelės, lapeliai). • Užrašų knygelės. • Pieštukai, įvairūs raikliai. • Popieriniai lipdukai (įvairaus dydžio kortelės), atvirukai, vokai, laiškų rašymo lapeliai.
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. • Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. • Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). • Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, 			

	<p>pasakojimus, istorijas ir kt. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)</p>			<p>Žodžių kortelės, juostelės.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti. • Kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais. • Pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai). • Kompiuteris. • Šviesos antstalis. • Interaktyvi lenta.
<p>6 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį, kaip atskirų raidžių junginį. • Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. • Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus. 			

4. Pažinimo kompetencija				
Žingsniai	Pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiklos kryptys, nuostatos	Ugdymo(si) aplinka, priemonės
4.1. Aplinkos pažinimas				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus. • Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. • Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja save veidrodyje, tapatina su draugais. Įvardina berniuką, mergaitę. • Pasako savo vardą. • Susipažįsta su mašina, autobusu, dviratuku ir kt. transporto priemonėmis, su buities daiktų paskirtimi (šaukštu valgome, plaktuku kalame, iš puoduko geriame ir kt.), parodo, o vėliau ir įvardina namų apyvokos daiktus, gyvūnus, augalus. • Ieško paveikslėliuose ar tarp žaislų nurodyto gyvūno, mėgdžioja jo balsą, parodo, o vėliau ir įvardina gyvūnų pagrindines kūno dalis, kai kuriuos skiriamuosius požymius (uodega, sparnai, pelekai), judesius (skrenda, plaukia, bėga, striksi ir kt.). • Paveikslėlyje ar aplinkoje parodo gėlytę, medelį, bando pasakyti spalvą, kiekį. • Įvairių pojūčių pagalba, susipažįsta su vaisiaus ir daržovės savybėmis (spalva, dydis, skonis, kvapas). • Vaisius bei daržoves rūšiuoja pagal tam tikrus požymius. Įgytą patirtį pritaiko žaidimuose. • Eksperimentuoja ir stebi savo veiksmų rezultatus: prideda, 	<p>Kuria gamtos pažinimui specialiai pritaikytą erdvę grupėje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grupę nuolat papildoma ugdymo priemonėmis, skatinančiomis geriau pažinti save, žmones, jų gyvenimo būdą, tarpusavio santykius, bendruomenę, gimtinę; • Sudaro sąlygas patiems ugdytiniams susirasti informaciją knygose, enciklopedijose, žemėlapiuose, kalendoriuose; • Skatina vaikų smalsumą, nuolatinį klausinėjimą, keitimąsi patirtimi; • Pedagogas tampa netikėtų darbų iš gamtinės medžiagos, smėlio, maisto produktų ir kt. pateikimo šaltiniu; • Padeda vaikams „užrašyti“ jų atradimus: vietovės paviršiaus žemėlapi, darželio ir grupės planą, žmogaus mitybos ratą ir t.t.; • Organizuoja išvykas į 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Saulytučių“ interaktyvi animacinė priemonė • Įvairios mažos figūrėlės. • Įvairios mozaikos. • Dėlionės, loto, lego, domino. • Popierius žirkklės, pieštukai, spalvoti pieštukai trintukai, flomasteriai. • Žaislinė virtuvė. • „Skrynia“ vaikų persirengimo ar lėlių drabužiams. • Lėlės. • Įvairūs buitiniai daiktai (telefonai, laikrodžiai). • Daug ir įvairių drabužių
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. • Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. • Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė). 			
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. • Skiria atskirus gamtos reiškinius. • Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. • Pasako savo ir savo šeimos 			

	<p>narių vardus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus. 	<p>pamatuoja, deda į įdubimą, išpjovą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Randa kitą tokį pat atviruką su dailės kūrinio reprodukcija, fotografija. • Ketinimui, sumanymui įgyvendinti spaudžia mygtukus, rankenas, atkabina kabliukus, bando segioti sagas, ką nors išvynioti ir suvynioti, išpakuoti. • Veikia su vaikiško dydžio namų apyvokos ir sodo tvarkymo įrankiais kartu tvarkosi grupėje, lauke. • Suaugusiems prižiūrint atsargiai ir saugiai žaidžia su mechaniniais žaislais. • Žaidžia su statybine medžiaga, stato nesudėtingus statinius, panaudoja siužetinius žaidimus. • Atgamina, gretina, keičia daiktų vaizdus, nustato paprastus ryšius tarp to, ką atsimena ir mato. • Pradeda naudoti daiktų pakaitalus. • Supranta, įsijaučia ir atkartoja žaidime suaugusiuosius ir jų veiksmus. • Žaisdamas su vyresnių vaikų ar suaugusiųjų rūbais, skraistėmis, apdangalais, batais, vaikas kuo nors apsimeta, patiria malonumą supanašėdamas su suaugusiuoju. • Su lėle ir kitais siužetiniais žaislais žaidžia lyg su gyvais: glosto, maitina, migdo, prausia, šukuoja, rengia, vežioja ir pan. • Žaidžia su realiais daiktais, 	<p>artimiausią aplinką- gatvę, parduotuvę, vaistinę, parką;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirmenybę teikia pasigrožėjumui aplinka, gamta, jos saugojimui ir puoselėjimui bei gebėjimams ją stebėti, aiškintis, daryti išvadas ir kt.; • Ugdo vaikų praktinius gebėjimus – sodinti, daiginti, laistyti, šluostyti dulkes, pamaitinti ir t.t.; • Supažindina tėvelius su vaikų atradimais, bandymais ir tyrinėjimais; • Siekia, kad pažintinė tiriamoji veikla sietų visas kitas vaikų veiklas. • Siekia tenkinti kiekvieno vaiko individualius pasaulio pažinimo interesus. 	<p>persirengimui, karolių, skarų, skrybėlių, rankinių, vyriškų ir moteriškų batų ir t.t.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairi gamtinė medžiaga. • Pagaliukai. • Akmenukai. • Nekenksmingos buitinės atliekos. • Indeliai, kibirėliai. • Knygelės, paveikslėliai.
--	---	---	--	---

		<p>tikroviškais ir neapibrėžtos paskirties žaislais, teminiais rinkiniais („namai“, „kirpykla“) bei vaidmenų atributais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stebi, dalyvauja aptariant, klausosi, išsako savo nuomonę, liečia ir kitais būdais pažįsta pasaulį. • Domisi temomis žmogus, artimųjų žmonių veikla („Mama plauna indus“, Senelis skaito laikraštį“ ir pan.). • Daiktai, veiksmai su jais, jų paskirtis, namų apyvokos daiktai (rūbai, baldai, indai ir kt.), žaislai, darbo įrankiai (šluota, kibiras, laistytuvas ir kt.). • Gamta, augalai (medžiai, gėlės, daržovės, vaisiai), naminiai gyvūnai (katė, šuo, karvė, arklys, ožka, kiaulė, gaidys, višta, antis ir kt.) ir jų jaunikliai, laukiniai gyvūnai (kiškis, lapė, meška, vilkas ir kt.) ir paukščiai (varna, žvirblis, zylė ir kt.), vanduo buityje (bėga, šaltas-karštas, vandenyje maudosi, juo prausiasi, jame skalbia) ir gamtoje (bėga upeliukas, upė, jūra), metų laikai ir jų ypatybės (žiema-šalta, krenta sniegas, vasara – karšta, šviečia saulė ir t.t.). 		
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). • Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. • Pastebi pasikeitimus savo 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaupia informacija apie pasaulį, žmones, reiškinius, šeimą, gimtinę, savo šalį, tradicijas, šventes. • Aiškinasi savo miesto savitumus, įžomybes. • Susipažįsta su savo miestu Vilniumi, šalies simbolika, prezidentu. 		<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė, logopedo kabinetas, Vilniaus miesto Savivaldybės ir LR</p>

	<p>aplinkoje.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. • Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. • Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdamosios veiklos metu susipažįsta su liaudies kūryba. • Perkelia į grupę savo šeimos patirtį: bendravimo būdą, žaidimus, pomėgius. • Stebėdamas suaugusiuosius, jų veiksmus, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus, juos perima, kūrybiškai pritaiko. • Žiūrėdami paveikslus, nuotraukas, išvykų ir ekskursijų metu susipažįsta su įvairiomis žmonių profesijomis, jų atliekamais darbais ir darbo rezultatais. • Pasivaikščiavimo metu, išvykų bei ekskursijų metu pratinasi globoti ir saugoti gamtą, augmeniją, gyvūniją, demonstruoja gebėjimą tinkamai elgtis gamtoje, viešose vietose, dalyvauja gamtos saugojimo programose, projektuose, dalyvauja ekologiniuose žygiuose, akcijose. • Kaupia įvairių medžiagą apie gyvūnus, augalus. Ieško išskirtinių augalo požymių bei savybių. • Aiškinasi iš kokių dalių sudarytas augalas, iš kur jis atsiranda, kokių reikia sąlygų, kad augalas augtų ir duotų vaisių, kokia jo reikšmė gamtai ir žmogui. • Įvairių priemonių pagalba kaupia informaciją apie naminius ir laukinius gyvūnus, vabzdžius, paukščius, žuvis, jų jauniklius, išorinius požymius, 		<p>prezidentūros priegios, jų lauko teritorija, darželio virtuvė, tėvėlių darbovietės, prekybos centras „Maxima“, Eurovaistinė, Gabijos gatvė ir kt.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairių dydžių, spalvų skaičių trafaretai. • Matavimo priemonės, įvairaus ilgio liniuotės, svarstyklės. • Stiklo šukės. • Kalendorius. • Įvairios mozaikos. • Monetos, popierinių pinigų maketai. • Plunksnos. • Įvairūs birūs daiktai (kruopos, smėlis, cukrus, druska, žemė, akmenukai ir kt.). • Dėlionės, loto, lego, domino. • Popierius žirklys, pieštukai, spalvoti pieštukai trintukai,
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. • Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. • Gali savarankiškai nueiti į darželio salę ar, pvz., dailės studiją. • Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. • Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. <p>Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos 	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdamosios veiklos metu susipažįsta su liaudies kūryba. • Perkelia į grupę savo šeimos patirtį: bendravimo būdą, žaidimus, pomėgius. • Stebėdamas suaugusiuosius, jų veiksmus, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus, juos perima, kūrybiškai pritaiko. • Žiūrėdami paveikslus, nuotraukas, išvykų ir ekskursijų metu susipažįsta su įvairiomis žmonių profesijomis, jų atliekamais darbais ir darbo rezultatais. • Pasivaikščiavimo metu, išvykų bei ekskursijų metu pratinasi globoti ir saugoti gamtą, augmeniją, gyvūniją, demonstruoja gebėjimą tinkamai elgtis gamtoje, viešose vietose, dalyvauja gamtos saugojimo programose, projektuose, dalyvauja ekologiniuose žygiuose, akcijose. • Kaupia įvairių medžiagą apie gyvūnus, augalus. Ieško išskirtinių augalo požymių bei savybių. • Aiškinasi iš kokių dalių sudarytas augalas, iš kur jis atsiranda, kokių reikia sąlygų, kad augalas augtų ir duotų vaisių, kokia jo reikšmė gamtai ir žmogui. • Įvairių priemonių pagalba kaupia informaciją apie naminius ir laukinius gyvūnus, vabzdžius, paukščius, žuvis, jų jauniklius, išorinius požymius, 		<p>prezidentūros priegios, jų lauko teritorija, darželio virtuvė, tėvėlių darbovietės, prekybos centras „Maxima“, Eurovaistinė, Gabijos gatvė ir kt.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairių dydžių, spalvų skaičių trafaretai. • Matavimo priemonės, įvairaus ilgio liniuotės, svarstyklės. • Stiklo šukės. • Kalendorius. • Įvairios mozaikos. • Monetos, popierinių pinigų maketai. • Plunksnos. • Įvairūs birūs daiktai (kruopos, smėlis, cukrus, druska, žemė, akmenukai ir kt.). • Dėlionės, loto, lego, domino. • Popierius žirklys, pieštukai, spalvoti pieštukai trintukai,

	<p>naudoti maistui.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas). 	<p>gyvenimo būdą ir mitybą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokalbių metu pasakoja apie savo augintinius, jų priežiūrą ir poreikius, zoologijos sode ar miške matytus gyvūnus, kaime auginamus gyvulius. • Aiškinasi, kaupia informaciją apie pasaulį, žmones, reiškinius, šeimą, gimtinę, savo šalį, tradicijas, šventes. • Aiškinasi savo miesto savitumus, įžomybes, šalies simbolika, prezidentu. • Ugdomosios veiklos metu susipažįsta su liaudies kūryba. • Perkelia į grupę savo šeimos patirtį: bendravimo būdą, žaidimus, pomėgius. • Stebėdamas suaugusiuosius, jų veiksmus, išbando naujus veikimo bei naudingi gyvūnai, kuo pavojingi, kodėl jie tokie būna ir kaip apsisaugoti nuo jų grėsmės. • Žiemą lesina paukštelių, neša žvėreliams maisto. Stebi, analizuoja, grožisi įvairiais žmogaus ir gamtos sukurtais kūriniais. • Pats prisideda prie grožio kūrimo, žino jog negalima teršti. • Aiškinasi, kodėl reikia taupyti popierių, elektrą, vandenį. • Skiria ir pavadina dieną, naktį, apibūdina orą, jo pokyčius žymi kalendoriuje. • Įvairių bandymų metu susipažįsta su sniego ir vandens savybėmis. 		<p>flomasteriai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaičių „kasos“, „šimtalangė“. • Žaislinė virtuvė. • „Skrynia“ vaikų persirengimo ar lėlių drabužiams. • Lėlės. • Įvairūs buitiniai daiktai (telefonai, laikrodžiai). • Daug ir įvairių drabužių persirengimui, karolių, skarų, skrybėlių, rankinių, vyriškų ir moteriškų batų ir t.t. • Medžių šakelės, sodinukai ar sėjinukai, akvariumas. • Įvairi gamtinė medžiaga • Nekenksmingos buitinės atliekos. • Laikrodžiai, kompasas, fotoaparatas, smėlio laikrodžiai. • Padidinimo stiklai, mikroskopas, termometrai. • Įvairūs sraigteliai,
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. • Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. • Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). • Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. • Papasakoja apie tradicines šventes. • Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. • Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. • Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, 			

	<p>mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. • Mokosi rūšiuoti atliekas. 	<p>Stebėjimų metu susipažįsta su nuosekliais gamtos pakitimais rudenį, žiemą, pavasarį, vasarą, žmonių atliekamais žemės ūkio darbais įvairiais metų laikais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aiškinasi, kuo kiekvienas metų laikas patrauklus, gražus. • Klausosi pasakojimų, žiūri filmukus apie saugų elgesį gatvėje, gamtoje, prie vandens, su buitinais prietaisais ir kt. • Dalyvauja saugaus eismo užsiėmimuose, prevencinėse valandėlėse, programose. 		<p>varžtai, viny, raktai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indeliai, kibirėliai, įvairios smėlio formelės, puodeliai, įvairūs semtuvėliai, šaukštai, vandens ir muilo burbulai, įvairios tirpios medžiagos (druska, cukrus, dažai). • Įvairių kriauklelės, medinės lentelės „laivai“. • Saugaus eismo ir elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai. • Dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės. • Priemonės šviesos ir šešėlių žaismui, veidrodžiai. • Lietuvos ir regiono žemėlapiai, Lietuvos Respublikos vėliava (maža), gaublys, Lenkijos ir Rusijos vėliavos (mažos), herbai, žemėlapiai. • Vilniaus miesto herbas.
--	---	---	--	--

4.2. Skaičiavimas ir matavimas

<p>1 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne). • Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pavadina daiktus, rūšiuoja juos pagal dydį, spalvą, kiekį (vienas, daug), dėlioja nesudėtingus loto. • Atrenka parodytos formos ir spalvos daiktus, žaislus. • Grupuoja daiktus, žaislus pagal formą, spalvą, dydį. • Sudaro daiktų, žaislų eiles nuo didžiausio iki mažiausio ir atvirkščiai. • Tapatina daiktus, dedamus į įdubimą, išpjovą tiesiogiai: pridedant, pamatuojant. • Paveikslėlyje parodo kelis vienodus arba skirtingus daiktus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaiku žaidžia žaidimus su įvairių spalvų, formų, dydžių daiktais. • Žaisdama su vaiku įvardina daiktų spalvas, formas, dydžius. • Žaisdama su vaiku prašo atnešti reikiamo dydžio (didelį, mažą) žaisliuką. • Kartu su vaiku aiškinasi kurioje grupelėje žaisliukų daug, o kurioje vienas. • Skatina vaiką žaisti įvairius žaidimus su viena į kitą įdedamomis fomelėmis, dėžutėmis su kiaurymėmis atitinkamoms figūroms ir kt. • Sudaro galimybes vaikų eksperimentavimui statant statinius iš įvairaus dydžio kaladėlių. • Padedą vaikui rūšiuoti įvairius daiktus pagal, spalvą, dydį, formą. 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairios mažos figūrėlės. • Įvairios mozaikos. • Dėlionės, loto, lego, domino. • Popierius, pieštukai, spalvoti pieštukai trintukai, flomasteriai. • Žaislinė virtuvė. • „Skrynia“ vaikų persirengimo ar lėlių drabužiams. • Lėlės. • Įvairūs buitiniai daiktai (telefonai, laikrodžiai). • Daug ir įvairių drabužių persirengimui, karolių, skarų, skrybėlių, rankinių,
--------------------------	--	---	---	---

<p>2 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). • Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.). 			<p>vyrškų ir moteriškų batų ir t.t.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairi gamtinė medžiaga. • Pagaliukai. • Akmenukai. • Nekenksmingos buitinės atliekos. • Indeliai, kibirėliai. • Knygelės, paveikslėliai. • Išardomieji ir sudedamieji žaislai. • Saulytučių“ interaktyvi animacinė priemonė.
<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. • Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos daiktus. • Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, sunkus – lengvas ir pan. 			
<p>4 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. • Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius. • Atpažįsta ir atrenka apskritos 	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemina, klasifikuoja, apibendrina elementarią informaciją, skaičiuoja, matuoja, lygina, grupuoja. • Lygina dvi daiktų grupes nuosekliai uždedamas vieną daiktą ant kito ar 	<ul style="list-style-type: none"> • Įvairiose sudarytose žaidybinėse situacijose klausia vaiko koks daiktų skaičius, ar tų daiktų po lygiai. • Siūlo žaisti žaidybines 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p>

	<p>(skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. • Pradedama skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. • Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. • Skaičiuoja bent iki 5. • Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Skiria kelintinius skaitvardžius. 	<p>pridedamas vieną daiktą prie kito, pridedant ar nuimant daiktą, padaro iš daiktų grupės lygybę.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lygina labai kontrastingus, mažiau kontrastingus ir vienodus daiktus pagal ilgį, plotį, aukštį, didumą, storį. • Dėlioja daiktus didėjimo arba mažėjimo tvarka pagal ilgį, plotį, aukštį, didumą, storį. • Lytėjimo, regėjimo bei judėjimo pojūčių pagalba susipažįsta su geometrinėmis figūromis. • Eksperimentuoja. • Dalyvauja pažinimo, tyrinėjimų ir atradimų savaitėje. • Aplinkoje ieško daiktų, kurių yra po vieną, kokių - po daug. • Aplinkoje ieško atitinkamos formos daiktų išsiaiškina, kad geometrinės figūros gali būti įvairių dydžių ir spalvų. Dėlioja geometrinės figūros didėjimo ir mažėjimo tvarka. • Kalboje vartoja žodžius vienas, daug, nė vieno. • Taisyklingai skaičiuoja daiktus, garsus, judesius, taisyklingai vartodamas skaitvardžius. • Žiūrėdami įvairius paveikslėlius, atlikdami stebėjimus pasivaikščiojimų metu, susipažįsta su paros dalimis: diena, naktis, rytas, vakaras. • Skaičiuoja ir atskaičiuoja daiktus, judesius, garsus pagal pasakytą 	<p>situacijas, kuriose reikia vartoti kelintinius skaitvardžius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasirūpina, kad grupėje vaikai galėtų žaisti domino, lego. • Kartu su vaikais aiškinasi paros dalis, metų laikus. • Išklausius pasaką („Ropė“, „Trys paršiukai“ ir kt.), klausia vaikų kiek veikėjų joje buvo panaudodama kelintinius skaitvardžius (pvz., ką veikė pirmas, antras, trečias ir kt.). • Skatina vaikus iš įvairių formų ir detalių kurti ornamentus, paveikslus. • Kartu su vaikais žaidžia stalo ir kitus žaidimus padedančius suvokti laiko trukmę, vietą ir padėtį. • Siūlo žaisti vaidmeninius žaidimus (pvz., „Parduotuvė“), kuriuose reikia matuoti įvairaus ilgio juosteles, sverti įvairaus svorio daiktus, skaičiuoti. 	<ul style="list-style-type: none"> • „Saulytučių“ interaktyvi animacinė priemonė. • Skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai. • Specialios didaktinės skaičiavimo priemonės. • Erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros. • Pinigų pavyzdžiai. • Žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui. • Išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai. • Kilnojamoji magnetinė lenta. • Galvosūkių. • Magnetai.
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria trikampę, stačiakampę formas. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. • Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. • Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinis daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. 			

	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj. 	<p>skaičių ar pateiktą pavyzdį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairioje veikloje skaičiavimui vartoja kelintinius skaitvardžius. • Įvairių žaidimų metu pratina skirti dešinę ir kairę rankas, nustatyti savo kūno dalių erdvinę padėtį ir pagal jas nurodo kryptį nuo savęs (pirmyn, atgal, aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn), skiria ir išreiškia žodžiais erdvinius vieno ar kito daikto santykius su savimi (prie manęs langas), juda nurodyta kryptimi: pirmyn, atgal, kairėn, dešinėn ir t. t., nusako daikto padėtį kito daikto atžvilgiu. 		
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. • Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. • Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais. • Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu. • Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų. 			
4.3. Tyrinėjimas				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. • Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiai, garsai). 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikas siekia paimti, paragauti žaislą ar kitą daiktą. • Juda, kartoja judesius. • Tyrinėja aplinką liesdami, imdami, ardydami, ragaudami. • Noriai tyrinėja kartu su sau artimu suaugusiuoju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas vaikui judėti, liesti, imti. • Leidžia vaikams tyrinėti savo ir suaugusiojo kūną liečiant savo kojų pirštukus, nosį, suaugusiojo plaukus, veidą. • Sudaro galimybę vaikams tyrinėti aplinką visais savo pojūčiais: liečiant, uostant, 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisliukai. • Indeliai. • Kastuvėliai.
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta 	<ul style="list-style-type: none"> • Kviečia suaugusįjį kartoti jam patikusį žaidimą, pvz., slėpynes. 		

	<p>aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta žaisti slėpynių. <p>Patikusį veiksma prašo pakartoti daug kartų.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Savaip tvarko žaisliukus. 	<p>ragaujant, stebint, klausant.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatina atlikti manipuliacinius vaikus žaidžiant su vandeniu, plastelinu, modelinu ir kt. • Parodo vaikams kaip reikia daiktus rūšiuoti, dėti tam tikra tvarka ir skatina juos tai daryti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kibirėliai. • Nekenksmingos buitinės atliekos. • Indeliai, kibirėliai. • Knygelės, paveikslėliai. • Išardomieji ir sudedamieji žaislai.
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. 			
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. • Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidimų metu naudoja įvairius daiktus, juos išradingai pritaikydamas įvairiai veiklai. • Kartais prisijungia prie suaugusiojo darbų, pvz., gėlių laistymo, daiktų rūšiavimo ir pan. • Dalyvauja arba stebi draugų atliekamus bandymus su įvairiomis medžiagomis. • Pastebi pokyčius gamtoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus tyrinėti nebijant suklysti, padrąsina juos. • Pasivaikščiavimo metu siūlo vaikams stebėti ir apibūdinti tam tikrų gamtos objektų savybes. • Siūlo stingančios informacijos paiešką pratęsti pasinaudojant knygomis, enciklopedijomis, suaugusiojo žiniomis. • Skatina atlikti bandymus aiškinantis vandens ir kitų daiktų savybes. • Inicijuoja augalų, daržovių sodinimą grupėje, stebint ir žymint jų augimą. • Padeda vaikams naudotis nematytais prietaisais. 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vandeni sugeriantis popierius. • Vaškas, parafinas, žvakės. • Rašomoji lenta. • Informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt.). • Gyvūnų, augalų, gamtovaizdžių ir gamtos paminklų nuotraukos; skaičių, formų, dydžių,
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties. • Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. • Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. • Išskiria akivaizdžius daiktų, 	<ul style="list-style-type: none"> • Komentuoja vykstančius pokyčius gamtoje ir aplinkoje. • Stebimus pokyčius fiksuoja sutartiniu ženklu juos žymėdamas popieriaus lape. • Stebėdamas nuotraukas, paveikslėlius ieško žmonių, gyvūnų panašumų ir skirtumų. • Tyrinėjimų metu naudojasi įvairiomis priemonėmis. 		

	medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes.			spalvų kortelės.
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja. • Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. • Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. • Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius. • Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose. • Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų. • Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus. 			<ul style="list-style-type: none"> • Priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėiai, kortelės. • Smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga. • Padidinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdžiai, matuokliai, pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos, indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniui, muilo burbulai, žaislinės plunksnos ir kt.) • Laikrodis, kompasas, termometrai (vandens, oro, kūno šilumos).

4.4. Iniciatyvumas ir atkaklumas

<p>1 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) sudominusių žaislų, daiktų link. Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais. • Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškdamas, duodamas žaislą kitam paskatina su juo žaisti; išreikšdamas norus parodo „taip“ arba „ne“. 	<ul style="list-style-type: none"> • Randa naują žaislą ir išbando jo galimybes. • Žaidžia situacijas „Aš pats“. • Piešia piešinėlius mamai, tėčiui, broliui, sesei. • Sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą daiktą. • Pats išrenka veiklą (paduoda knygele, žaislą) ir ją siūlo auklėtojai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Palaiko vaiko rodomą iniciatyvą, jo atkaklumą. • Kartu su vaiku žaidžia jo iniciatyva pasirinktus žaidimus. • Siūlo žaidimus reikalaujančius atkaklumo. Palaiko ir padrąsina nesėkmės atveju. • Padeda įveikti nesėkmę po daugelio savarankiškų bandymų. • Skatina užbaigti pradėtą veiklą. 	<p>Grupės aplinka, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisliukai. • Indeliai. • Kastuvėliai. • Kibirėliai. • Nekenksmingos buitinės atliekos. • Indeliai, kibirėliai. • Knygelės, paveikslėliai. • Išardomieji ir sudedamieji žaislai.
<p>2 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. • Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. • Veiksmiais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusiųjų prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties. 			
<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti 			

	<p>neprieinamą norimą daiktą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. • Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“. 			
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. • Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. • Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padaršinio. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo iniciatyvą vadovauti žaidimui, kviečia kartu žaisti savo draugus. • Savarankiškai pasirenka veiklą, ją pažymėdamas žymekliu grupės veiklų stende. • Sprendžia auklėtojos pateiktas problemines situacijas, teikia pasiūlymus. • Apibrėždamas savo plaštaką ant popieriaus ir ją iškirpęs, piešia, priklijuoja paveikslėlius su numatytomis veiksena grupėje arba lauke „Mano gerosios rankytė“, „Aš galiu“ ir kt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Plėtoja vaikų sumanymus, padeda juos įgyvendinti. • Pateikia įvairių probleminių situacijų tinkamo problemos sprendimo būdui atrasti. • Palaiko vaikų iniciatyvumą atliekant įvairius nesudėtingus darbus. • Savo pagalbą siūlo tik atkakliai savarankiškai su kliūtimi nesusidorojusiam ieškojusiam vaikui. Padaršina jį. • Palaiko nevienadienes iniciatyvas (pvz., vaikai papildys savo didžiulį konstruojamą miestą naujomis detalėmis kitą dieną). • Inicijuoja veiklas reikalaujančias atidumo ir kruopštumo (pvz., sagos siuvimas) • Skatina vaikus pabaigti pradėtus darbus, rodant iniciatyvą padėti vieni kitiems spręsti kylančius sunkumus. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaičiuotuvai. • Liniuotės. • Tuščios dėžės. • Stiklinės. • Vamzdeliai, žarnelės, pipetės. • Šviesos antstalis. • Kompiuteris. • Interaktyvi lenta. • Informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt.). • Smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga. • Stalo žaidimai.
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. • Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. • Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, 			

	nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.			
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. • Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. • Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. 			
4.5. Problemų sprendimas				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pakartoja nepasisekusį veiksmą, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Auklėtojos padedamas atkreipia dėmesį į įvairias kasdienes situacijas „čia ir dabar“. • Nepavykus keliems bandymams atsisako veiklos. • Žaidimo metu bando rasti sprendimą auklėtojos sukurtoms situacijoms, pvz. „Ką daryti-atėmė žaisliuką“. • Įstaigos teritorijoje pasivaikščiojimų metu aiškinasi įvairias problemines situacijas, pvz. „Kaip nesušlapti kojyčių“. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padrąšina, pagiria vaiką pasiekusį norimą rezultatą. • Padeda įveikti nepavykstančius veiksmus. • Norinčiam atlikti pavojingą veiksmą aiškina, kodėl to daryti negalima, nukreipia dėmesį. • Žaidybinėse situacijose pasiūlo kelis sprendimo būdus padedančius pasiekti norimą rezultatą. 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minkšti žaisliukai. • Indeliai. • Kastuvėliai. • Kibirėliai. • Nekenksmingos buitinės atliekos.
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje 			

	<p>elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia įvairius manipuliacinius žaidimus su įvairaus dydžio daiktais sudedamais pagal atskirų dalių dydį (išdėliodamas, surinkdamas, ridendamas, maudamas žiedus ir kt.). 		<ul style="list-style-type: none"> • Indeliai, kibirėliai. • Knygelės, paveikslėliai. • Išardomieji ir sudedamieji žaislai.
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. • Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą. 			
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. • Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. • Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisėkus prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sprendžia auklėtojos inicijuojamų pokalbių metu sprendžia problemines situacijas. • Probleminių pokalbių-diskusijų metu, pvz., „Kas bus, jeigu?“ įvardina pasekmes. • Sudarinėja veiksmų planą tikslo „Noriu sužinoti“ įgyvendinimui. • Žaidžia įvairius didaktinius žaidimus. • Bando sutaisyti sugadintą žaislą, daiktą, klijuoti supėšytą knygelę. • Dalyvauja įstaigoje organizuojamose edukacinėse valandėlėse sveikatos saugojimo temomis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidybinėse situacijose komentuoja vaikų taikomus problemos sprendimo būdus, kartu aiškinantis jų pasekmes. • Drąsina ir palaiko vaiku susidūrus su nesėkme. Siūlo ieškoti išeities. • Padeda atrasti problemų sprendimo būdus, įveikti sunkumus. • Inicijuoja probleminius pokalbius-diskusijas tinkamo sprendimo atradimui. • Kartu su vaikais aptaria priimtų sprendimų pasekmes. 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaičiutuvai. • Liniuotės. • Tuščios dėžės. • Stiklinės. • Vamzdeliai, žarnelės, pipetės. • Šviesos antstalis. • Kompiuteris. • Interaktyvi lenta. • Informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Retsykais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. • Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. 			

	<ul style="list-style-type: none"> • Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. 			<p>žaidimai ir kt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga. • Stalo žaidimai.
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. • Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. • Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos. 			
4.6. Mokėjimas mokytis				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ir susitapatina, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradeda tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sutelkia dėmesį į žaislus, daiktus, žmones. • Išbando naujus žaidimus. • Dalyvauja bendruose žaidimuose su draugais. • Kartoja suaugusiųjų veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas vaikui tyrinėti aplinką visais pojūčiais. • Parūpina medžiagų ir žaislų pojūčių lavinimui. • Leidžia vaikui žaisti įvairiais žaislais, kuriais jis gali manipuliuoti pats, be suaugusiojo arba minimalia jo pagalba. • Sudaro sąlygas vaikui išmokti ką nors nauja. • Leidžia vaikui žaisti ir mokytis naujų veiklų individualiu tempu, pasidžiaugiant jau pasiektais rezultatais. 	<p>Grupės erdvė, sporto aikštynas, lauko aikštelės, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisliukai. • Indeliai. • Kastuvėliai. • Kibirėliai. • Nekenksmingos buitinės atliekos. • Indeliai, kibirėliai. • Knygelės,
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Nori naujų išspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia. • Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja auklėtojos organizuotose veiklose skirtose pojūčių lavinimui. • Kuria siužetinio žaidimo epizodus. • Ieško teminių paveikslėlių knygelėse. • Imasi nesudėtingų suaugusiojo darbų. • Pasigira savo atliktu veiksmu. 		

	vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksma. Stebi, mėgdžioja, klausia.			paveikslėliai. • Išardomieji ir sudedamieji žaislai.
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. • Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. • Džiaugiasi tuo, ko išmoko. 			
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, parodo, ką nori išmokti. • Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. • Pasako, ką veikė ir ką išmoko 	<ul style="list-style-type: none"> • Taiko įvairias informacijos paieškos strategijas: aplinkos tyrinėjimo, knygų „skaitymo“, vyresnių asmenų klausinėjimo. • Kuria savo pasiekimų knygeles. • Gamina knygeles, plakatus temomis: „Žinau-noriu sužinoti“, „Moku- noriu išmokti“, „Ką daryti jeigu...?“. • Sprendžia amžių atitinkančius galvosūkius. • Vartydamas savo pasiekimų aplanką, kartu su auklėtoja apmąsto, aptaria savo veiklos pasiekimus. • Su draugais ir auklėtoja dalinasi mintimis apie mokymąsi mokykloje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Palaiko vaiko norą ko nors išmokti. Padrąšina jį. • Skatina vaikus aptarti dienos veiklas ir tai, ko jie išmoko. • Įvairių veiklų metu drąsina vaikus, palaiko suklydus, skatina atrasti sunkumų įveikos būdus. • Inicijuoja pokalbius apie atliktą veiklą, darbą, žaistą žaidimą, skatinant reflektuoti savo veiklas. • Sudaro sąlygas naujų vaiko iniciatyvos išmokti ką nors naują plėtotei. • Turtina grupės bibliotekėlę informacinio pobūdžio literatūra, enciklopedijomis ir kt. • Padeda išmokti vaikams naudotis kompiuteriu, plėtoja mokančių juo naudotis įgūdžius. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaičiutuvai. • Trafaretai. • Liniuotės. • Tuščios dėžės. • Stiklinės. • Šviesos antstalis. • Kompiuteris. • Interaktyvi lenta. • Įvairios knygos, enciklopedijos. • Stalo žaidimai. • Įvairios rašymo priemonės.
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. • Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. • Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu... 			
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. • Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą 			

	<p>iškeldamas ir spręsdamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau. 			
6. Meninė kompetencija				
Žingsniai	Pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veiklos kryptys, nuostatos	Ugdymo(si) aplinka, priemonės
6.1. Kūrybiškumas				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes. • Atlieka veiksmus su didaktiniais žaislais: išdėlioja, surenka, ridena, mauna žiedus ir kt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas grupės aplinkoje stebėti įvairius smalsumą žadinančius žaislus, meno kūrinus. • Parenka priemones lavinančias visus vaiko pojūčius. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė, lauko aikštynai.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairūs spalvingi žaisliukai, meno kūriniai. • Dažai skirti piešti pirštais, guašas, pieštukai, kreidelės, plastilinas, modelinas, molis, druskinė tešla, įvairaus dydžio teptukai,
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. • Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui. 	<ul style="list-style-type: none"> • Susipažįsta su piešimo, tapymo priemonėmis, medžiagomis; • Eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis; • Eksperimentuoja su įvairiomis piešimo technikomis: tapymu, akvarele, piešimu guašu ir kt.; 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus naudoti išardomus žaislus, jais žaisti. • Skatina naudoti dailės priemones ir medžiagas savo pirmiesiems kūrybiniams darbeliams. 	
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. • Įsivaizduoja gyvūnus, 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaidina improvizuojant judesiais, mimika, balsu; • Žaidžia šalia vienas kito, mažomis grupelėmis, su visais grupės vaikais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoja eksperimentus su saugiomis medžiagomis. • Siūlo vaikams žaisti žaidimus su vandeniu. 	

	<p>augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir bando pamėgdžioti, dainuoti auklėtojos atliekamas dainas, lopšines, žaidinimus, mylavimus, ratavimus. • Varto knygeles išreiškdamas savo emocijas, atkartodamas gyvūnėlių judesius, „kalbą“, bandymas keverzoti, piešti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veiklų lauke metu siūlo žaidimus su smėliu, papildant gamtine medžiaga. • Skatina vaikus atkartoti dainuojamas jiems daineles. • Skaito knygeles apie gyvūnus, augalus, daiktus, rodo iliustracijas, žaidimo metu skatina atlikti skaitytų personažų įsivaizduojamus veiksmus. • Organizuoja veiklas įvairiose erdvėse: grupėje, salėje, lauke. 	<p>antspaudai, molbertai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įvairios kaladėlės, piramidės, konstruktoriai, muzikiniai ir kiti įvairūs žaislai. • Priemonės, skirtos žaidimams su vandeniu ir smėliu. • Teatro lėlės, natūralaus dydžio teatro drabužiai, įvairios kepurės, kaukės. • Spalvoti kaspinėliai, įvairių ilgių ir pločio juostelės. • Siužetinių - vaidmeninių žaidimų (parduotuvės, šeimos ir pan.) atributika; indeliai, viryklės, maži baldeliai, įvairios karūnėlės, skaros, lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Muzikos instrumentai: būgneliai, barškučiai, švilpynės, pagaliukai.
--	---	---	--	--

<p>4 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. • Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. • Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja dailės priemones (teptukus, pieštukus, dažus, kreideles, tušą, guašą, plastiliną ir kt.). • Kerpa, klijuoja, piešia, tapo, štampuoja pačių pasirinktomis dailės priemonėmis. • Tyrinėja ir atranda, kad spalvų paletę sudaro šiltos ir šaltos spalvos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina išbandyti įvairias veiklas, daiktų panaudojimo būdus. • Pasiūlo įvairias priemones vaikų spektaklių kūrimui. 	<p>Grupės erdvė sporto aikštynas, meninio ugdymo- sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karūnėlės, skaros apsiausti; • Lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Vandeniniai dažai, guašas, vaškinės kreidelės, flomasteriai, spec. dažai arba pagaminti iš kukurūzų, krakmolo, muilo drožlių. Žirklys, klizai, teptukai, molbertai.
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. • Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. • Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasigamina spalvų atspalvius maišant atitinkamas spalvas. • Įvairiomis piešimo technikomis iliustruoja knygeles, tapo ant sniego, smėlio ir pan., žaidžia. • Iš popieriaus ir medžiagos atraižų, siūlų, kuria drabužius ir žaidžia „Rūbų dizainerius“. • Dalyvauja įvairiuose auklėtojos inicijuotuose pokalbiuose- diskusijose (kūrybinio mąstymo lavinimui). • Stebi aplinką, pastebi meno kūrinius, juos aptaria, domisi jais. • Stebi kino filmus ir teatro spektaklius, juos aptaria su draugais ir suaugusiais; • Tyrinėja teatro kostiumus, susipažįsta su teatriniu makijažu; • Pats bando išsипiešti veidą, kad įkūnytų sugalvotą personažą; • Žaidžia teatro kampelyje laisvai improvizuodamas, atvaizduodamas mėgstamiausius pasakų ir spektaklių herojų nuotaikas, jausmus; • Vaidina mimika, judesiais, kalba; 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina problemines diskusijas- pokalbius mąstymo originalumo, lankstumo lavinimui. • Siūlo užbaigti nebaigtus piešinėlius-užduoteles, skirtus kūrybinio mąstymo lavinimui. • Skatina idėjų generavimą, dalinimąsi su kitais. • Organizuoja grupines veiklas. • Skatina kūrybiškumą, žaidžiant ir kuriant nerealias situacijas. • Drąsina eksperimentuoti spalvomis. • Taiko įvairius metodus ir būdus, pvz. „minčių lietus“, bendras pasakos kūrimas ir kt. • Siūlo kurti pasakas „kitaip“ (keičiant personažų poelgius ir kt.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Karūnėlės, skaros apsiausti; • Lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Vandeniniai dažai, guašas, vaškinės kreidelės, flomasteriai, spec. dažai arba pagaminti iš kukurūzų, krakmolo, muilo drožlių. Žirklys, klizai, teptukai, molbertai. • Skirtingų formų poroloninės kempinėlės. • Sagos. • Įv. struktūros popierius. • Butelių dangteliai ir pan. • Molis, kita gamtinė medžiaga. • Įvairaus dydžio, formų kaladėlės, lentelės, kubai, piramidės, medinės,
<p>6 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. • Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. • Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi aplinką, pastebi meno kūrinius, juos aptaria, domisi jais. • Stebi kino filmus ir teatro spektaklius, juos aptaria su draugais ir suaugusiais; • Tyrinėja teatro kostiumus, susipažįsta su teatriniu makijažu; • Pats bando išsипiešti veidą, kad įkūnytų sugalvotą personažą; • Žaidžia teatro kampelyje laisvai improvizuodamas, atvaizduodamas mėgstamiausius pasakų ir spektaklių herojų nuotaikas, jausmus; • Vaidina mimika, judesiais, kalba; 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina išbandyti įvairias veiklas, daiktų panaudojimo būdus. • Pasiūlo įvairias priemones vaikų spektaklių kūrimui. • Skatina problemines diskusijas- pokalbius mąstymo originalumo, lankstumo lavinimui. • Siūlo užbaigti nebaigtus piešinėlius-užduoteles, skirtus kūrybinio mąstymo lavinimui. • Skatina idėjų generavimą, dalinimąsi su kitais. • Organizuoja grupines veiklas. • Skatina kūrybiškumą, žaidžiant ir kuriant nerealias situacijas. • Drąsina eksperimentuoti spalvomis. • Taiko įvairius metodus ir būdus, pvz. „minčių lietus“, bendras pasakos kūrimas ir kt. • Siūlo kurti pasakas „kitaip“ (keičiant personažų poelgius ir kt.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Karūnėlės, skaros apsiausti; • Lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Vandeniniai dažai, guašas, vaškinės kreidelės, flomasteriai, spec. dažai arba pagaminti iš kukurūzų, krakmolo, muilo drožlių. Žirklys, klizai, teptukai, molbertai. • Skirtingų formų poroloninės kempinėlės. • Sagos. • Įv. struktūros popierius. • Butelių dangteliai ir pan. • Molis, kita gamtinė medžiaga. • Įvairaus dydžio, formų kaladėlės, lentelės, kubai, piramidės, medinės,

	<ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria spektaklį pats, pasitelkdamas į pagalbą draugus; • Susikuria spektaklio dekoracijas (paruošia aplinką), sukviečia žiūrovus, gaminasi bilietus. 		<ul style="list-style-type: none"> • kartoninės, plastiko priemonės. • Švenčių atributika (popierinės girliandos, širdelės, žaislai eglutei, konfeti ir kt.). • Vaikiška bižuterija (karoliai, segės, dirželiai), rūbai, skraistės ir kt., skirti persirenginėjimui. • Kūrybinės priemonės veikai ant vandens (ebru). • Šviesos antstalis.
--	---	---	--	---

6.2. Estetinis suvokimas

1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Emocinę būseną pradeda reikšti kreidelėmis, spalvotais pieštukais, tapymo priemonėmis, savarankiškai pasirinkdamas spalvas, taip pat kurdamas įvairias formas. • Stebi ir aptaria savo ir kitų darbus, randa pažįstamus daiktus, personažus, orientuojasi erdvėje („saulutė danguje“, „namelis stovi ant žemės“ ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria muzikinę aplinką, įvairių garsų, dainų melodijų, klausymui. • Drąsina vaiką imti kūrybos priemones, padeda jas išbandyti, skatina jomis naudotis savarankiškai. • Eksponuoja vaikų darbus leisdamą jiems jais gėrėtis. • Suteikia galimybę išbandyti įvairias dailės priemones ir medžiagas. • Dainuoja daineles, kartu klausosi įvairios nuotaikos dainelių, skatindama teigiamas emocijas. 	<p>Grupės aplinka, meninio ugdymo-sporto salė.</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dažai skirti piešti pirštais, guašas, pieštukai, kreidelės, plastilinas, modelinas, molis, druskinė tešla, įvairaus dydžio teptukai, antspaudai, molbertai. • Įvairios kaladėlės, piramidės,
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi specialių dainelių vaikams, pasakojimų su dainelėmis bei klasikine muzika. • Klausosi žinomos melodijos atliekamos įvairiais instrumentais. • Įsimena ir atpažįsta girdėtą muziką. 		

	vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.			
3 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. • Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. • Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasitikėdamas savo muzikinėmis galiomis vaikas individualiai muzikuoja, pakartoja, tiksliai atkuria melodiją balsu arba ritmingais judesiais. • Pamokytas, geba elgtis pagal sceninio elgesio taisykles: išseina į „sceną“, nusilenkia, palaukia kol baigsis plojimai, padėkoja „publikai“. • „Groja“ koku nors instrumentu, improvizuoja, aiškina, ką reiškia jo „muzika“. Vaikas kviečia ir kitus (suaugusiuosius ir vaikus), kad dainuotų, šoktų, grotų kartu su juo. • Pritaria suaugusiajam. Paprastas, aiškaus teksto, įdomaus turinio, lengvas atlikti dainas dainuoja individualiai ir grupėmis. • Įsimena dainų žodžius (nekreipiant dėmesio į netikslią tartį). • Laiku pradeda ir baigia dainuoti, išklauso pauzes. Rodant pedagogui vaikas atlieka naujus judesius ir judesių pagalba atskiria muzikos kontrastus: tyliai-garsiai, lėtai-greitai. • Laisvai juda pagal muziką (taip pat ir liaudišką). • Žaidžia siužetinius improvizacinius žaidimus. • Žaidžia teatrinius žaidimus individualaus pamėgdžiojimo forma (pamėgdžioja suaugusįjį, gyvūną). • Žaidžia: lyg būtų mama, tėtis, vairuotojas, gydytojas; apsimeta 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo vartyti įvairias spalvingas knygeles, skatina pasakoti apie matomas iliustracijas. • Stebi įstaigoje apsilankančių aktorių spektaklius, skatina įvardinti personažus, jų veiksmus, poelgius. • Nuramina vaikus, bijančius spektaklio personažų. • Grupės aplinką turtina tautodailės kūriniais. 	<ul style="list-style-type: none"> konstruktoriai, įvairūs žaislai. • Priemonės, skirtos žaidimams su vandeniu ir smėliu. • Teatro lėlės, natūralaus dydžio teatro drabužiai, įvairios kepurės, kaukės. • Spalvoti kaspinėliai, įvairių ilgių ir pločio juostelės. • Siužetinių - vaidmeninių žaidimų (parduotuvės, šeimos ir pan.) atributika; indeliai, viryklės, maži baldeliai, įvairios karūnelės, skaros, lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Muzikos instrumentai: būgneliai, barškučiai, švilpynės, pagaliukai.

		<p>katyte, šuniuku ir pan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia didaktinius žaidimus – dramatizacijas su daiktais (maudo ir rengia lėlę Alę, maitina šuniuką ir pan.), bet ir atlieka tariamus veiksmus (lyg valgo, miega, verda ir pan.). • Naudoja siužetinius žaislų rinkinius: gyvūnus, įvairių formų figūrėles. • Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos vaizdus, dailės kūrinius, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. • Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus. • Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamašis savo puošnia apranga. • Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. 		
4 žingsnis	<p>Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja (ramiai ar 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi grožinės literatūros, poezijos kūrinių, atkreipdami dėmesį į teksto turinį ir formą, pastebėdami meninės 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas vaikams dalyvauti įstaigoje vykstančiuose renginiuose. 	<p>Grupės erdvė meninio ugdymo-sporto salė, Vilniaus mieste esantys teatrai.</p>

	<p>emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraščių, pasaką, matytą šokį, vaidinimą ir kt. Reaguoja į kitų nuomonę. 	<p>išraiškos priemonės: palyginimus, epitetus ir kt., vartoja juos savo kalboje, mėgdžioja įvairias intonacijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lankosi meno parodose, galerijose, muziejuose, koncertuose, kine, teatre, renginiuose, dalijasi įspūdžiais. • Dalyvauja susitikimuose su menininkais, susipažįsta su jų kūryba. • Kuria meninius darbelius, dainuoja, šoka, vaidina, klausosi muzikos kūrinių. • Rengia kūrybinių darbų parodas, aptaria savo ir draugų kūrybą, grožisi ja. • Stebi gamtos, aplinkos grožį, klausosi gamtos garsų. • Savarankiškai ir atsakingai pasiruošia darbo vietą, o baigus veiklą, padedant suaugusiajam, susitvarko. • Saugiai ir tvarkingai naudojasi dailės reikmenimis. • Mato, suvokia, palygina klasikinius dailės kūrinius. • Geranoriškai vertina draugų, kitų žmonių kūrybinius bandymus, vaikui nuosekliai dirba grupėje, tariai dėl būsimo darbo rezultato, vertina savo pasiekimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina reikšti savo išgyvenimus po klausytų ar stebėtų meno kūrinių. • Klausia vaikų nuomonės apie matytus meno kūrinius, juos aptaria. • Ugdo vaikų pasitikėjimą savo jėgomis, stiprina savivertę. • Siūlo žaidimuose vaidinti muzikantus, aktorius, šokėjus ir įsijausti į vaidmenis dainuojant, šokant, vaidinant. • Naudojantis interaktyvia lenta žiūrėti vaikams skirtus animacinius filmukus. • Organizuoti išvykas į teatrą žiūrėti spektaklių. • Po apsilankymų spektakliuose, parodose, koncertuose, skatina vaikus pasakoti savo įspūdžius, emocijas. • Skatina vaikus dalintis savo sumanymais. • Suteikia galimybę vaikui kasdienėse veiklose pajusti, kad gėris ir grožs teikia pasitenkinimą. • Išvykų metu pratina vaikus tinkamai elgtis. 	<p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karūnėlės, skaros apsisiausti. • Lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Vandeniniai dažai, guašas, vaškinės kreidelės, flomasteriai, spec. dažai arba pagaminti iš kukurūzų, krakmolo, muilo drožlių, žirklių, klijai, teptukai, molbertai. • Skirtingų formų poroloninės kempinėš. • Sagos. • Įv. struktūros popierius. • Butelių dangteliai ir pan. • Molis, kita gamtinė medžiaga. • Įvairaus dydžio, formų kaladėlės, lentelės, kubai, piramidės, medinės, kartoninės, plastiko priemonės. • Įvairūs muzikos instrumentai,
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. • Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). • Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. 			
6 žingsnis	<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. • Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. 			

				muzikiniai įrašai. • Švenčių atributika. • Vaikiška bižuterija (karoliai, segės, dirželiai), rūbai, skraistės ir kt., skirti persirenginėjimui. • Meno kūriniai. • Tautodailės kūriniai. • Šviesos antstalis. • Interaktyvi lenta.
6.3. Meninė raiška				
1 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką. • Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu. • Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja palikdamas pėdsakus Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas liečia, apžiūrinėja, varto. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bando eksperimentuoti muzikos garsais. • Vaizduoja įvairius ženklus: taškelius, brūkšnelius, apskritimus, linijas ir t.t., eksperimentuoja su piešimo priemonėmis. • Uždažo plokštumos dalis, tapo viena, o vėliau ir dviem spalvomis. • Piešia pieštukais, flomasteriais, vaško kreidelėmis, teptukais, guašo dažais, akvarele, šampuoja įvairiomis priemonėmis, piešia ant įvairaus dydžio ir spalvų popieriaus. • Tapa vieną popieriaus skiautėlę klizais, uždeda reikiamoje vietoje ir prispaudžia. • Dėlioja paveikslėlius ant flanelografo, magnetinės lentos, popieriaus. • Aplikuoja iš paruoštų formų, atskirų dalių, plėšo popierių ir jį klizuoja, 	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja lopšines, daineles, žaidina vaiką. • Sudaro sąlygas suaugusiojo veiklos (piešimo, lipdymo) stebėjimui, siekian šia veikla sudominti vaiką. • Drąsina vaiko iniciatyvą veikti, tyrinėti. • Siūlo eksperimentuoti kuo įvairesnėmis dailės priemonėmis. • Stebi vaiko raiškos procesus, skatindama jį pasakoti apie savo kūrybos darbelius. • Sudaro galimybes vaikui groti muzikiniais žaislais, barškučiais. • Skatina vaikus judėti klausantis įvairių muzikos garsų. • Skatina vaiką piešti, 	Grupės erdvė sporto aikštynas, meninio ugdymo-sporto salė. Priemonės: <ul style="list-style-type: none"> • Karūnėlės, skaros apsisiausti; • Lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Vandeniniai dažai, guašas, vaškinės kreidelės, flomasteriai, spec. dažai arba pagaminti iš kukurūzų, krakmolo, muilo drožlių, žirklių, klizai, teptukai, molbertai.
2 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais. Skambant muzikai ritmiškai 			

	<p>ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. • Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. • Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą). 	<p>priklijavus nupiešia trūkstamas, smulkesnes dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atplėšia iš didelio popieriaus gabalo mažesnę, popieriaus juostelę plėšo smulkiais gabalėliais, juos dėlioja popieriaus lape. • Vėliau ima naudotis žirkklėmis, karmo popieriaus juosteles mažais gabalėliais. • Volioja tarp delnų ir ant lentelės didesnę ar mažesnę plastilino ar modelino gabalėlį, ištempia, sulenkia, įspaudžia duobutes, griovelius ir t.t. Plastilino gabalėlius klijuoja ant lentelės, ar nupiešto paveikslėlio, taip jį papuošdamas ar užpildydamas erdvę, lipdo iš plastilino, modelino, molio ir kt. priemonių, dekoruoja įvairia gamtine medžiaga. • Klausosi linksmų, ramių, maršinių, muzikos kūrinų, instrumentų garsų, dainavimo. 	<p>antspauduoti ant įvairios faktūros paviršių.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siūlo vaikams pasiklausyti įvairių dainelių apie paukščius, žvėrelius. • Žaidžia įvairius muzikinius žaidimus, ratelius. • Drąsina tyrinėti muzikinių instrumentų ir daiktų garsines galimybes. • Siūlo vaikams imituoti gyvūnų judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skirtingų formų poroloninės kempinės. • Sagos. • Įv. struktūros popierius. • Butelių dangteliai ir pan. • Molis, gamtinė medžiaga. • Įvairaus dydžio, formų kaladėlės, lentelės, kubai, piramidės, medinės, kartoninės, plastiko priemonės. • Įvairūs, nesudėtingi muzikos instrumentai (barškučiai, švilpynės, dūdelės ir kt.), muzikiniai įrašai. • Švenčių atributika (popierinės girliandos, širdelės, žaislai eglutei, konfeti ir kt.); • Vaikiška bižuterija (karoliai, segės, dirželiai), rūbai, skraistės ir kt., skirti persirengėjimui. • Šviesos antstalis.
<p>3 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Emocingai atliepia klausomus kūrinus. • Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. • Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus. • Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. • Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. • Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. • Spontaniškai reiškia 			

	<p>emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. 			
4 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokaličius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. • Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, autorines ir liaudies dainas. • Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus. • Improvizuoja skanduojuodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritmičius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams • Žaidžia vaizduojamuosius, šokamuosius žaidimus. • Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. • Žaisdamas atsipalaiduoja. Patirtį išreiškia įvairiomis 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja vizualines išraiškos priemones: spalvas (pagrindinės – papildomos, šiltos – šaltos), linijas (linija-pėdsakas, daiktų kontūras), faktūras, jų savybes, vaizdavimo būdus, tūrines erdvines formas (kubas, rutulys, piramidė, gamtos formos, lankstiniai), plokštumines formas, figūras (geometrinės formos: kvadratas, trikampis, apskritimas, gamtos formos: dėmės, siluetai). • Susipažįsta su dailės darbais ir sąvokomis: su pagrindinių dailės šakų kūriniais, tautinio meno darbais, su pagrindinėmis dailės sąvokomis (skulptūra, tapyba, keramika), su pagrindiniais komponavimo būdais (vertikalės, horizontalės; simetrija, ritmas). • Stebi aplinką, gamtą, žmogų, jo veiklą, kuria ir eksperimentuoja įvairiausiomis dailės technikomis: piešia, tapo, dekoruoja, lipdo, 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas natūraliai, laisvai, drąsiai, savitai kurti. • Padeda vaikams prisiliesti prie lietuvių, lenkų ir rusų liaudies meno papročių ir tradicijų. • Parūpina vaikams įvairių muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. • Pasitiki vaiko saviraiškos ir kūrybos galiomis, rodo jam pagarbą ir reiškia pritarimą. • Skatina vaikus improvizuoti balsu ir judesiais. • Sudomina ir padrąsina, į meninę veiklą įtraukdamas pasyvius, drovius, uždarus vaikus, sudaro sąlygas jų kūrybiniam gebėjimui skleistis individualiai.; • Pedagogas pasiūlęs idėją, leidžia vaikui pačiam kurti, ieškoti įvairių raiškos būdų bei priemonių. 	<p>Grupės erdvė sporto aikštynas, meninio ugdymo sporto salė, Lenkų kultūros namai, Rusų dramos teatras;</p> <p>Priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karūnėlės, skaros, apsisiausti. • Lėlės, stalo teatras, pirštinių teatras, kt. • Vandeniniai dažai, maistiniai dažai, guašas, vaškinės kreidelės, flomasteriai, spec. dažai arba pagaminti iš kukurūzų, krakmolo, muilo drožlių, žirklių, klijai, teptukai, molbertai.

	<p>linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. 	<p>konstruoja, lanksto, pina, audžia, siuva, aplikuoja, karmo, spausdina, raižo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktyviai dalyvauja kūrybinėje veikloje: stebi, komentuoja, turtina žodyną, pateikia savo idėjas, sumanymus, patiria teigiamas emocijas, formuoja darbo įgūdžius, tobulina motorinius gebėjimus. • Žaidžia: žaidimus balsui, kvėpavimui lavinti (kalbėjimas, dainavimas, skandavimas), žaidimus ritminiams, melodiniams deriniams, dinamikai, tempui suvokti, atsipalaidavimo žaidimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. • Skatina kurti siužetus pagal girdėtas ar matytas pasakas, filmukus, spektaklius. • Padeda realizuoti idėjas ir sumanymus. • Skatina reikšti savo nuomonę pamačius įstaigoje rodytą spektaklį, koncertą. • Kartu su vaikais šoka sukamuosius ratelius. • Inicijuoja bendrus kelių grupių ar darželio meninius projektus, bendrus dailės darbus, kolektyvinius piešinius ant asfalto. • Sudaro sąlygas kurti neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, t.y. piešti ant plytelių, smėlio, naudoti pagaliukus, akmenukus, plunksną ir kt. • Siūlo improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, daainoms, šokiams. • Džiaugiasi ir gėrasi kiekvienos vaiko meninės veiklos ir kūrybos pcesu bei rezultatais. • Kartu su vaikais kuria menišką, kūrybinę, estetišką ir savitą grupės aplinką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skirtingų formų poroloninės kempinės. • Sagos. • Įv. faktūros popierius. • Butelių dangteliai ir pan. • Molis, gamtinė medžiaga. • Vielutės, juostelės, sąvaržėlės, virvelės, stiklo karoliukai. • Įvairaus dydžio, formų kaladėlės, lentelės, kubai, piramidės, medinės, kartoninės, plastiko priemonės. • Įvairios mašinėlės, maketai, planai, projektai ir ženklai. • Įvairūs, nesudėtingi muzikos instrumentai (barškučiai, švilpynės, dūdelės ir kt.), muzikiniai įrašai, CD grotuvas. • Virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenys žaidimams. • Vaikiška bižuterija
<p>5 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. • Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. • Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. • Šoka sukamuosius ratelius, 	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja: solo ir grupėje, dainėles balsui lavinti bei intonaciniam – ritminiam žodynui turtinti, progines dainėles. • Groja: solo ir grupėje, pritardamas dainei ar skambančiai muzikai. • Improvizuoja instrumentais, balsu, kūno ir aplinkos garsais, judesiu. • Kuria: instrumentinius pritarimus dainei, eilėraščiui, pasakai. • Naudoja: nelokomotorinius/ašies judesius (vietoje – lėtai, gulti ir stotis, suktis, temptis, tūptis ir kt.), lokomotorinius judesius (erdvėje – eiti, bėgti, šuoliuoti, šliaužti, verstis ir kt.). • Sugalvoja ką kiekviena kūno dalis gali daryti: (pvz.: judinti ranką, po to kitą ranką, pečius, galvą, liemenį, 		

	<p>paprastų žingsnių autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių šokius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą. • Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambližus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje). 	<p>klubus, vieną, po to kitą koją, judinti visą kūną ir galop sustingti ir nejudėti).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Juda nenaudodamas tam tikrų kūno dalių (rankų, kojų, galvos). • Vaizduoja raides, skaičius, įvairius nejudančius objektus: laikrodį, akmenuką, batą, kėdę ir pan. • Perteikia pojūčius: gėlės kvapą, saulės šilumą, šaltą vandenį, tirpstantį ledą ir pan. • Juda kaip lapas, vėjas, lietus, snaigė, dramblys, tigras, vabalas, viščiukas, gyvatė, kiškis ir kt. • Sugalvoja: kaip eiti – lėtai, linksmi, pavargus, bėgti – išsigandus, dairantis, judėti erdvėje kontrastiškai – eiti, pašokti, nusileisti ant grindų, suktis; aukštyn – žemyn, judėti – sustingti, įsitempti – atsipalaiduoti. • Lenda po tiltais: vienas vaikas formuoja erdves, kitas lenda pro jas, po to pasikeičia vaidmenims. • Juda grupėmis, išsirikiačius vienas paskui kitą (gyvatėle) – priekyje esantis vaikas kuria ir rodo judesius, kiti stengiasi tiksliai atkartoti, po to pasikeičia vaidmenimis. • Susipažįsta su lietuvių liaudies tradiciniais žanrais: klauso pasakų, padavimų, sakmių, mena mįsles, minkles, sako skaičiuotes, greitakalbes, erzimus, dainuoja dainas, žaidžia žaidimus, šoka šokius, 	<ul style="list-style-type: none"> • Turtina vaiko patirtį skatindama dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinius, klausytis pasakojimų ir kt. 	<p>(karoliai, segės, dirželiai), rūbai, skraistės ir kt., skirti persirengėjimui.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šviesos antstalis. • Interaktyvi lenta.
<p>6 žingsnis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. • Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas. • Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti 			

<p>ir baigti kūrinėlį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. • Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. • Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. • Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Kuria pagal išankstinį sumanymą. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. • Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. 	<p>ratelius, mėgdžioja aplinkos, gamtos garsus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susipažįsta su kalendorinių švenčių tradicijomis ir papročiais. • Švenčia kalendorines šventes. • Tyrinėja gamtos ciklus (metų laikai, mėnesiai, diena, naktis), gamtos gaivalus (ugnis, vėjas, vanduo). Interpretuoja ir pritaiko įvairius tautosakos žanrus šiandieninei aplinkai. Susipažįsta su kitų kultūrų tradicijomis, papročiais, tautosaka. • Žaidžia ir improvizuoja: įvairių gyvūnų, gamtos reiškinių pamėgdžiojimas, skatinant vaiko interpretaciją, maži etiudai (šeima, gatvė, parduotuvė, mėgstamų filmukų, pasakų situacijos), kūno plastikos žaidimai (pantomima). • Vaidina: pasitelkus lėles (lėlės - žaislai, pirštinių - pieštukinių lėlės, lėlės ant pagaliukų, lėlės marionetės), su kaukėmis (kaukės spektakliams, kaukės Užgavėnėms), muzikiniame spektaklyje. • Aptaria ir reiškia savo nuomonę: apie matytus ir vaidintus spektaklius, apie personažų elgsenos motyvus, apie kūno plastiką. 		
--	--	--	--

5. UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaikų pasiekimai – tai ugdymosi procese jų įgyti gebėjimai, žinios, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos rezultatų (aiškinimo, pasakojimo, kūrybos darbų, elgesio ir kt.).

Vertinimas – nuolatinis informacijos apie vaiko ugdymo(si) pažangą ir pasiekimus kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas.

Vertinimo tikslai glaudžiai siejami su **ugdymo(si) tikslais** – vertinama tai, kas buvo numatyta ugdyti(s). Vertinimas leidžia visiems ugdymo proceso dalyviams pasitikrinti, ar sėkmingai siekiama tikslų ir kaip galima ugdymo procesą tobulinti.

Vertindami vaikų ugdymo(si) pasiekimus įstaigos pedagogai vadovaujasi “Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu”. Tai - gairės ugdytojams, kokių vaikų pasiekimų galima tikėtis, užtikrinant jiems kokybišką ikimokyklinį ugdymą. Jame išskirtos ugdymo(si) pasiekimų sritys, kurios apima visus svarbiausius vaiko pasiekimus, sudarančius prielaidas sėkmingai plėtotis socialinei, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninei kompetencijoms priešmokykliniame ugdyme

Kiekvienoje iš vaiko ugdymosi pasiekimų sričių išskirti šeši vaiko pasiekimų žingsniai, rodantys vaiko pažangą jam įgyjant vertybines nuostatas ir gebėjimus nuo gimimo iki šešerių metų. Taip pat pateiktas septintasis žingsnis, skirtas vaikų ugdymuisi individualizuoti, kai jie šeštajame žingsnyje numatytus pasiekimus įgyja dar neturėdami šešerių metų.

Pasiekimų apraše pateikti pasiekimų žingsniai rodo vaiko ugdymosi nuoseklumą ir tęstinumą – žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų raidą. Vadovaudamiesi pasiekimų žingsniais, ikimokyklinio ugdymo pedagogai gali įvertinti, kurį žingsnį jau pasiekė vaikas, ir planuoti veiklą, skirtą kitam žingsniui pasiekti.

Visi vaikai yra skirtingi, turi skirtingą ugdymosi patirtį, skirtingą mokymosi stilių, tempą, todėl jų pasiekimai įvairiose ugdymosi srityse nevienodi. Taikydami “Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą” pedagogai laikosi nuostatos, kad kiekvienas vaikas pažangos link juda savo tempu, pagal individualias galimybes. Pasiekimų aprašas natūraliai taikomas skirtingų poreikių (taip pat ir turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių) vaikams, atsižvelgiant į tai, kurį žingsnį jie yra pasiekę.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas padeda:

- Labiau pažinti vaiką;
- Individualizuoti ugdymą;
- Padėti vaikui siekti vis aukštesnės savo vystymosi pakopos;
- Sustiprinti sąveiką su šeima;

- Kokybiškiau planuoti, kelti vaiko gebėjimus ir galimybes atitinkančius tikslus;
- Modeliuoti ugdymo turinį;
- Suvokti, ką reikėtų keisti ugdymo procese (ugdymo aplinką, metodus, priemones ar kt.)

Auklėtojos nuolat stebi, fiksuoja ir analizuoja visų vaikų veiklą ar elgesį. Stebėjimo, pažinimo ir vertinimo procesas vyksta glaudžiai bendradarbiaujant su tėvais (globėjais, rūpintojais) bei su kitais vaiko ugdyme dalyvaujančiais meninio ugdymo pedagogais, įstaigos švietimo pagalbos specialistais (logopedėmis, psichologe).

Ikimokykliniame amžiuje vertinamos įgytos kompetencijos (sveikatos saugojimo ir stiprinimo, komunikavimo, socialinė, pažinimo ir meninė).

Vertinimo dalyviai.

Vaikai, pedagogai, tėvai, įstaigos švietimo pagalbos specialistai.

Vertinimo dažnumas.

Vaikų pasiekimai įvertinami du kartus per metus (pagal poreikį atliekama ir daugiau).

Apie ikimokyklinio ugdymo auklėtojo pastebėtus vaikų ką tik įgytus pasiekimus tėvai informuojami ir nuolat, atvedus ar pasiimant vaiką, bei elektroninėmis informacinėmis priemonėmis (grupės Facebook'e ir kt.).

Vertinimo metodai.

Vaiko stebėjimas, pokalbis su vaiku, pokalbiai su vaiko tėvais, vaiko veiklos rezultatų analizė (darbelių, piešinių ir kt.), vaiko kalbos užrašų analizė.

Vaiko pasiekimai vertinami ne specialiai sukurtose, bet **realaus kasdieninio vaiko gyvenimo situacijose**.

Pedagogai, atlikę vaiko stebėjimą, ruošia jo pasiekimų žingsnių (pagal 18 ugdymosi pasiekimų sričių) diagramą ir rengia vaiko aprašą (priedas Nr.1).

Informacija apie vaiko pasiekimus kaupiama "Vaiko pasiekimų aplankale". Jį sudaro:

- vaikų darbėlių pavyzdžiai;
- nuotraukos;
- vaiko stebėjimų aprašai;
- vaiko mintys;
- interviu su vaiku;
- kitų ugdytojų, specialistų pastabos, komentarai;
- tėvų pastebėjimai;

Vertinant ugdytinių pasiekimus, skatinamas sėkmės jausmas bei elementarus įgytų mokėjimų, gebėjimų ir įgūdžių reflektavimas. Atsižvelgiama ne tik į tai, ką vaikas gali padaryti, bet ir į tai,

kaip jis tai daro. Vertinimas grindžiamas nuolatiniu vaiko pažangos stebėjimu, skatinimu, grįžtamoju ryšiu, aktyviu vaiko vaidmeniu šiame procese.

Vertinimas padeda auklėtojai ir šeimai išsiaiškinti ne tik vaiko pasiekimus ir pažangą, bet ir padedant įstaigos specialistams, identifikuoti galimus raidos sutrikimus. Gavus specialistų išvadas ir rekomendacijas rengiamos individualios ugdymo programos.

Vertinant vaikų pasiekimus ir pažangą, laikomasi vertinimo ir jų pateikimo etikos reikalavimų.

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACINIAI ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Tėvams, globėjams, pedagogams. - V.: 2001.
2. Antroji kalba ankstyvajame amžiuje. Patarimai pedagogams, mokantiems lietuvių kalbos 3-6 metų vaikus įstaigose, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančiose tautinės mažumos kalba. – V.: Ugdymo plėtotės centras, 2014.
3. Artyn vaiko (2 dalys). - V., Polilogas, 1997; 1998.
4. Bernotienė R., Juraitienė I. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų lietuvių valstybinės kalbos ugdymas. Metodiniai patarimai“. V - .: Ugdymo plėtotės centras, 2012.
5. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. – V.: Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
6. Blank-Mathieu M., Kuo skiriasi mergaitės ir berniukai. Kaunas: Šviesa, 2003.
7. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams 2011.
8. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. V.: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
9. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. – V.: Leidybos centras, 1993.
10. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. Švietimo problemos analizė. ŠMM, 2012, rugsėjis Nr. 13 (77), ISSN 1822-4156.
11. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo dermė. Tyrimo ataskaita. 2012. Prieiga internetu: http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir574/dir28/dir1/15_0.php.
12. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. V.: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
13. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
14. Lietuvos Respublikos seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.etar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>.
15. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Prieiga internetu: http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf.
16. Lietuvos lenkų tautinės mažumos švietimo raidos strategija, 2005.
17. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 04 18 įsakymas Nr. ISAK - 627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Žin., 2005, Nr. 52-1752).

18. Mazolevskienė A. Montvilaitė S. Ikimokyklinio amžiaus dvikalbių vaikų kalbų ugdymo realijos: Lietuvos patirtis pasauliniame kontekste// *Pedagogika*.- ISSN 1392-0340.- 2007, Nr.87, p. 126-131.
19. Mc Laughlin T. H. Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė. – Kaunas: Technologija, 1997, p. 224-227.
20. Monkevičienė O. Vėrinėlis. Knyga auklėtojai. I dalis. V.: Leidybos centras, 1995.
21. Monkevičienė O. Vėrinėlis. Knyga auklėtojai. II dalis. V.: Leidybos centras, 1995.
22. Monkevičienė O. Ikimokyklinio ugdymo reforma. // Lietuvos švietimo reformos gairės. – Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1993, p. 181.
23. Monkevičienė O. Lietuvos priešmokyklinio ugdymo grupėse taikomos ugdymo technologijos. – *Pedagogika. Mokslo darbai*, (68), 2003, p. 222.
24. Monkevičienė O., Gražienė V., Šeibokienė G. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis P. 20-23, P. 47-50, P. 51-57.
25. Narkevičienė B., Gabūs vaikai: iššūkiai ir galimybės, 2007.
26. Piliuvienė A., Dailidienė N., Jakučiūnienė D., ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa. – V.: Leidybos centras, 1997.
27. Sakavičienė Z. Mokausi kalbėti lietuviškai. Lietuvių kalbos ugdymo gairės nelietuviškiems vaikų darželiams. – V., 1994.
28. Saugėnienė N. Ugdymo programų planavimas ir realizavimas. – K.: KTU, 2003.
29. Vaiko teisių konvencija. Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=.
30. Vaikų darželio programa “Vėrinėlis”. – V.: Leidybos centras, 1993.
31. Verseckienė O. Marcinkas F. ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. – 1995.

SUDERINTA